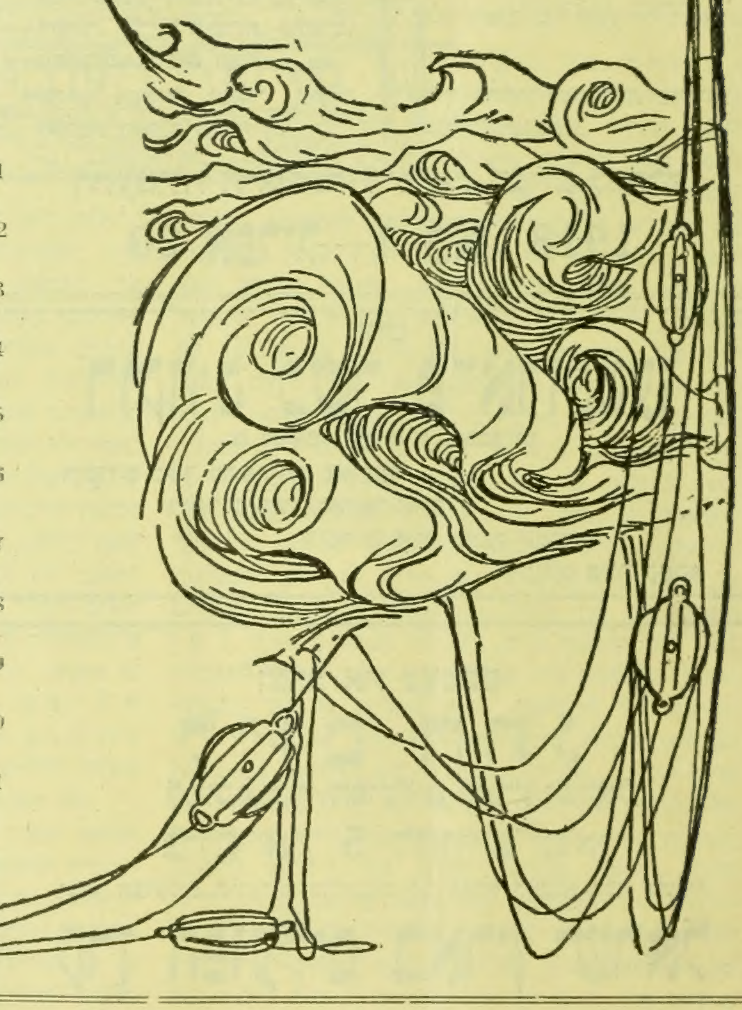
Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V — NEW YORK, APRIL 26, 1918 — No. 7 (107)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., A. S. Orlans, Sec'y).
44 EAST 23rd STREET, NEW YORK
Telephone, Gramercy 6944

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 44 East 23rd St., New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class mail matter at the Post Office of New York, August the 11th, 1913.

גליון 7 (57) אזל לגמרי. אנו נכונים לשלם 7 סנטים בעד כל גליון וגליון שימציאו לנו.

הנהלת „התורן“.

ברכה לידידינו פינחס ורבקה מזיא להולדת בתם רני בת ציון. בימיה ישוב עמנו לארץ אבותינו ורק רנה ורק שמחה באהלכם סלה.

ברוקלין, נ. י. צבי ורבקה מהר.

ברכה מעומק הלב לידידינו פינחס ורבקה מזיא להולדת להם בת רני בת ציון. נזכה לראותכם שבים לארצנו ושם נשמח יחד בשמחת תחית עמנו ושפתנו.

אברהם ואסתר שפייזהנדלר.

ברוקלין, נ. י.

100,000 הברים

צריכים לנו כדי לבנות קהלה ליהודים בניו־יורק

20,000 הברים

צריכים אנו לעשות ל פ נ י ראשון למאי 1918

היה להבר בקהלה

היה אחד מעשרים אלף הראשונים.

הזכיות	החובות
אתה מקבל „פנקס הקהלה“, ספר המכיל 1,600 עמודים חנם.	עליך להתענין ולקחת חלק בעניני הקהלה.
אתה מקבל ידיעות על כל עניני הקהלה, על־ידי חוברות, עתונים, מכתבים, אספות ועוד.	עליך לשלם מס שנתי — דולאר אחד.
אתה מעמיד ובוחר צירים לאספת הקהלה השנתית.	עליך לחוות דעה בעת בחירות הקהלה השנתיות.

התעמולה הראשונה לרכישת חברים לקהלה

20 אפריל—1 מאי, 1918

הכינו את עצמכם

ל י ו ם ה ת ג

לטובת קרן הפועלים בארץ ישראל.

ביום א׳, 5 לחודש מאי

יצאו הפועלים היהודים ברחובות כל הארץ לאסוף כסף בשביל

קרן הפועלים בארץ ישראל

הקרן היחידה של הפועלים היהודים לתחית ארץ־ישראל על יסודות של חירות וסוציאליזם.

כל מי שרגש היהודי עודנו פועם בלבו ושמגמת נפשו היא לבנות את ארצנו על יסודות של שויון וחירות על בסיס סוציאלי יקח חלק בעבודה זו.

VOL. V NEW YORK, APRIL 26, 1918 No. 7

התורן

יוצא לאור על־ידי:
חברת התורן
—
א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, נזכר
א. ש. אורלאנס, מזכיר
—
העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו־יורק, י"ד אייר, תרע"ה גליון שביעי

פרשת השבוע

הַלְאוֹם וְהַמִּפְלָגָה.

מפלתה של רוסיה במלחמתה עם יאפוניה בשנת 1905 הביאה עמה שעת־כושר מאין דוגמתה בשביל מהפכה מדינית פנימית. אֲשיותיה של שיטת הממשלה השלטת התמוטטו, הרקבון, שהיה מצופה עד כה וסמוי מן העין, נגלה בבת־אחת לעין כל, ואפילו לעין בינונית, שאינה חודרת לפני ולפנים, ואוחזי רסני הממשלה בעצמם באו במבוכה והתנועעו לכל צד, ממש כהלומי־יין, כי הרגישו את רפיונם ואת דלות כחותיהם לעמוד בפני רוחות שאינן מצויות. ורוחות כאלה היו מנשבות אָז בחזקה לא רק בין האלימנטים הריבולוציוניים, כי־אם גם בין המפלגות שהיו רחוקות עד כה משאיפה למהפכה והאמינו, כי תשועתה של רוסיה תבוא על־ידי התפתחות טבעית, על־ידי מעבר הדרגי משלטון אבטוקראטי לשלטון דימוקראטי. ואין שום ספק, כי לוא הבינו אָז ראשי המפלגות השונות את ערך השעה והיו מאחדים את כל כחותיהם לשם מלחמת־מצוה אחת, לוא היו מוותרים אך לפי שעה על התביעות הפרטיות, הנובעות מתוך התכניות השונות של המפלגות, והיו עומדים אך על התביעה הגדולה, היחידה והמשותפת לכל אלה, שהחופש המדיני קדוש להם, — אין שום ספק, כי היו מצליחים עוד בשנת 1905 להשיג את המטרה הראשית: להעביר מארצם את ממשלת הזדון ולהשליט במקומה סדר חדש, מבוסס על עיקרי החופש המדיני, שיתן את היכולת להיחיד, להמפלגות ולהמעמדות להלחם בעד שאיפותיהם המיוחדות להם באין כל מפריע. אבל לאסונה של רוסיה ולאסונן של המפלגות עצמן, לא הבינו ראשי המפלגות הריבולוציוניות את הערך הלאומי הכללי של השעה והשתמשו בהזדמנות ההיסטורית שבאה לידם מנקודת־מבט צרה ומצומצמה, והיו מודדים את הכל באמת־המדה של מפלגתם ומבטלים את הכל מפני תביעות מפלגתם, מבלי לוותר עליהן אפילו כקוצו של יוד. תביעות לאומיות ותביעות של מפלגה — מה נדחה מפני מה? בודאי התביעות הלאומיות. כך פסקו המפלגות הריבולוציוניות ברוסיה בימי המהפכה הראשונה ונטלו את ענשן בעולם הזה. הממשלה הישנה התבוננה אל המצב והפקיעה ממנו את התועלת האפשרית בעדה. כעת ידוע לכל, כי הממשלה בעצמה הכניסה לתוך המפלגות הריבולוציוניות אנשים משלה, מסיתים ומדיחים, וכי הם, המסיתים והמדיחים האלה, לא נתנו בשום אופן, שהמפלגות תתפשרנה אשה עם רעותה. ומבלי להפריז על המדה יש לאמר, כי יותר ממה שעזרו הכחות הריאקציוניים להצלתו של השלטון האבטוקראטי סייעו לו בשעת המשבר הנורא הכחות הריבולוציוניים, אלה הקיצונים, האדוקים והקנאים, שאין להם בעולמם אלא תכנית מפלגתם ושאומרים לשעבד לה ולהכניע תחתה את כל העולם כולו, ואינם רוצים להכיר את האמת הפשוטה, שהכריזו עליה פעמים אין־ספורות טובי הריבולוציונרים שבמערב אירופה, והיא, כי התנאי הראשון בשביל התפתחות כל מפלגה הוא החופש הלאומי הכללי, וכי רק בתחומי הלאום החפשי יכולה כל מפלגה להלחם באופן טבעי בעד מטרותיה.

ומה שאירע בשנת 1905 אירע גם בשנת 1917. נשנה החטא ונשנה גם העונש, וההבדל בין תוצאות המהפכה הרוסית הראשונה והשניה הוא רק זה, שאחרי המהפכה הראשונה נהרס רק החופש, ואחרי המהפכה השניה נהרסה המדינה עצמה. מפלגה אחת רצתה לשפוך את ממשלתה על כל המדינה ולחייב את כל העם לתת את צוארו תחת עולה, ודוקא תיכף, מבלי לחכות עד שתעבור שעת הסכנה הלאומית. השיגה את מבוקשה: המפלגה נצחה את העם, והמפלגה והעם נוצחו על־ידי הכובש, שלא על־נקלה יניח את טרפו מידו.

וכי יבוא ההיסטוריון ויבקש תשובה על השאלה: מי נצח את הריבולוציה הראשונה ברוסיה? תהיה תשובתו קצרה: המפלגה. וכי יבוא ההיסטוריון ויבקש תשובה על השאלה: מי גרם לתבוסתה השלמה ולהריסותה של רוסיה במלחמה האחרונה? תהיה תשובתו גם כן קצרה: המפלגה. אָמנם יודעים אָנו, כי יבואו ויאשימו אותנו ב„בורגניות", זה הכנוי, שהיה לשם גנאי וחרפה. אבל אחת היא לנו, אם יאשימו אותנו או לא. אָנו רואים את החטא ורואים את עצמנו מחויבים להראות את מקורו.

כי למה לנו לכסות על האמת? דוגמה מעין זו, שראינו ברוסיה, אָנו רואים גם בחיינו אָנו. גם אָנו נמצאים כעת בקשרי המלחמה. נלחמים אָנו על קיומנו הלאומי, ואוי יהיה לנו ולשאיפותינו הלאומיות, אם לעת כזאת לא יצטרפו כל כחותינו לשם עבודה משותפת ולשם מטרה משותפת, הלא היא שחרורנו הלאומי, אם לעת כזאת תמשוכנה המפלגות שלנו כל אחת לצדה ותשתמשנה בכל הזדמנות להטעים ולהדגיש את תביעותיהן המפלגתיות. איננו מדברים על אותן המפלגות, שהוציאו את עצמן מ כ ל ל ישראל, בהכריזן בפומבי, ששאלת המפלגה קודמת היא בעדן להשאלה הלאומית הכללית; אבל מדברים אָנו על המפלגות הלאומיות שבנו, שחרתו על דגלן חירות עמן הלאומית, ואף־על־פי־כן נכשלו בזמן האחרון ביחוסן להשאלה הלאומית הכללית, כשם שנכשלו בשעתם חבריהם הרוסים. אָנו מדברים על קבוצות שלמות של „פועלי ציון" ברוסיה, שדחו את העיקר הציוני מפני העיקר הריבולוציוני של מפלגתם, וכמעט שנוספו על הלוחמים בציוניות. ואָנו רואים במחזה השלילי הזה לא חטא של יחידים, כי־אם חטא של השקפה מסוכנת, המבכרת את המטרה המפלגתית על המטרה הלאומית, ואינה מודה, כי בהגיע „עת־לעשות" היסטורית, מחויבת גם המפלגה לשעבד את כל כחותיה להמטרה הלאומית, יען כי כשיהרס הלאום, תפול גם המפלגה מאליה, אבל כשיבנה הלאום, יש תקוה לכל מפלגה, המאמינה באמתות מטרתה, להתקדם כפלים ולהוציא הפסדה בשכרה, כי התחשבה עם תנאי השעה והיתה נוחה להתפשר עמהם.

לִשְׁאֵלַת הָאוּנִיבֶרְסִיטָה הָעִבְרִית

מאת

א ב. ג ו ל ד ב ר ג.

(סוף).

האוניברסיטה, המקפת עבודות שונות לסעיפיהן והכוללת בתוכה שאיפות רוחניות ומטרות שיסודן בחיים החמריים, נחוצה היא מפני טעמים רבים, מדיניים וישוביים גם יחד. ראשית: מפני שהיא משמשת התעודה היותר מובהקת ללאומיות בוגרת ולעמידת העם ברשות עצמו. בשביל עמנו, שיוכרח להשאר במצב הפזור בין העמים עוד זמן רב ולהלחם בעד קיומו הלאומי, הרי עבודה תרבותית כזו של אוניברסיטה עברית, הנושאת עליה חותם לאומיות שלמה וטהורה, חשובה ורבת־ערך למאד. ושנית, האוניברסיטה, אם תוסד, תהיה השפעתה כלפי פנים וכלפי חוץ גדולה כל־כך, עד כי קשה לשער את ערכה עכשיו. כלפי חוץ — כלומר: העמים יסתגלו אל הדעה, כי העם העברי מעניק לעולם קנינים תרבותיים וערכים חדשים משלו, בתור עם יוצר, ואינו יוצא ידי חובתו בזה, שיחידיו משתתפים בכל עבודה תרבותית זרה ונטמעים בה כל־כך, עד כי לא נודע הרוח העברי, מורשת הדורות, שהזין אותם והפרה את עבודתם בגרעיניו הטמירים והנעלמים. ואין כל ספק בדבר, שהאוניברסיטה בירושלים תמשוך אליה את טובי כחות העם, שישתתפו בעבודתה, ובודאי יראו ברכה בעמלם. חזקה על העם העברי, שהצטיין בעבודת הרוח אף במשך כל ימי־גלותו הקשים והמרים, שלא יהיה עקר־רוח בארצו, בסביבה נוחה וחוננת, אשר תשפיע עליו שפע אור מולדת וחומה ותספיק לו כח פורה עוז מוסרי ותעצומות־נפש, שבהם יוכל להתפאר נגדה־נא לכל העמים.

כלפי פנים — כלומר: האוניברסיטה תשפיע בדרך ישרה על כל העם העברי, בין בארץ ובין בגולה. וכאן המקום להעיר, כי דעה זו, שנשרשה אצלנו, כי שאלת הגולה הוא עצם נפרד מארץ־ישראל ואין לו כל נגיעה אליה, דעה מוטעית היא מעיקרה, ועלינו להרחיקה מקרבנו בעוד זמן. שאלת חזוק העם בגולה באמת היא לא רק שאלת הגולה, כי־אם, כמובן ידוע, גם שאלת ארץ־ישראל, שאין לה להארץ להעלים את עיניה ממנה עוד ימים רבים. כי הרי אי־אפשר לבנות את הרוסותיה של הארץ בלא עזרתן של תפוצות הגולה. על הגולה להעניק עוד במשך ימים רבים להארץ חומר־אדם ולהספיק לה את האמצעים לגידולה ולהתפתחותה. עד עכשיו השגנו את הכחות הנחוצים להחזקת הרעיון הציוני על־ידי תעמולה רחבה בין שדרות העם. אבל הצלחתה של תעמולה זו אפשר לברר רק בזה, שהקרקע היתה מוכנה לכך מכבר. ואם יש את נפשך לדעת מי הכין והכשיר את הקרקע הזאת? — ופנית אל ה„חדר" הישן ואל החנוך הישן, חנוך זה, שהיה נעוץ בעבר נאפד שיבת־קדומים וקשור באלפי נימים אל מולדת העם, מחבוא־רוחו וצור־משגבו, חנוך זה, שהיה ספוג אהבה אל העם ורצוף געגועים אל הארץ, קשר את נפש חניכיו בעבותות חזקות אל ארץ האבות ומלא את הויתו בזכרונות על עברו של העם ובתקוות אל עתידו. הדור שעבר, שמתוך שדרותיו רוב הציוניים בא, ושדפוס מחצבתו ואפני רגשותיו הטבעו בחנוך זה, עמד כל ימיו תחת השפעת העבר ונפשו לכודה ברשתה של מסורת־קדומים, שחוטיה נטוו ונארגו במזרח — בארץ־המולדת.

וראי הדבר, שגם התנאים החיצוניים גרמו הרבה להצלחת רעיוננו, המבטיח פתרון גמור לשאלת היהודים. אבל הרי יש גם פתרונות אחרים לשאלה זו, ויש מוצא אחר מן המבוכה — לפי השקפתם של הבינונים. הטמיעה

וההסתגלות אל התרבות הזרה אף הן פתרון. ואם לא הלך העם בדרך הכבושה, אלא עמל ויגע לפלס לו נתיב בדרך־קרומים המלאה מכשולים ומפגעים, הרי אין זה אלא מפני קול־הקדומים, המדבר בנפשו, קול זה, ששמר עליו החנוך הישן, העברי, שיסודו בשפה העברית ובספרות העברית.

והנה דבר ידוע ומפורסם הוא, כי החנוך העברי נשתנה הרבה בזמננו וכחו תש במדה מרובה. אין הדור החדש מקבל עוד את חנוכו כמלפנים, ויש לחשוש, כי אחרי כל היגיעות, שיגענו עד הגיענו לפתח תקותנו, לא נעצור כח לעשות דרכנו הלאה, מפני שהדור החדש בגולה לא יחזיק בעבודה הלאומית ולא יתענין בה במדה הדרושה. ואפשר, שאף ההתחלה תלך לטמיון מחוסר השתתפות חמה ועזרה קבועה. כי סכנה כזו מרחפת על ראש ישובנו הרך — לא יבושו להודות כל אלה היודעים את המצב. ואין כל ספק, כי הערובה היותר נאמנה בעד השלמת עבודתנו שם הוא החנוך העברי פה, הכשרת לב הדור הבא בגולה להבנת יפי הרעיון וערכו העצום לעמנו. הארץ והגולה צריכות להיות קשורות ואחוזות זו בזו ויונקות זו מזו.

אולם בשעה שהכל יודעים, כי האמצעי היותר בדוק ומנוסה לקשר ולהדק את היחיד אל העם ואל הארץ הוא החנוך בשפה העברית ותרבותה, אין להעלים עין גם מזה, כי דרכי החנוך העברי זקוקים לשנוי בהתאם עם טעם הדור ובהסכם עם התנאים החדשים. אין לשנות אמנם את התוכן, אבל כדי לשמור את התוכן מהפסד ומכליון, נחוץ לשנות את צורת־החנוך. נסיונות מוצלחים כבר נעשו בנדון זה. למוד השפה העברית בתור שפה חיה הוא אחד מן הצעדים החשובים בהכשרת הדור הצעיר לקראת תקופת התחיה. ולא מפני שאופן הלמוד הזה מאפשר את הדבור בעברית בגולה, — אף־על־פי שגם זה לא דבר קל הוא, — אלא, בעיקר, מפני שמחבב הוא את הלמוד על לומדיו, מקילו ומקרבו אל לבם. ואם נוסיף להשתלם בדרך הזאת, יש לקוות, שבזמן קצר נשיב לב בנים על מקורות אבותם לשאוב מהם עוז ועצמה וחיות לאומית.

וכדי שנשיג השתלמות זו במלואה, נחוץ לנו מוסד עליון במקום גידול השפה העברית וחיותה, מוסד בן־סמך, המסקל את הדרך והמעלה את המשואות על ראשי ההרים להפיץ אור גדול לכל אלה, הרוצים ליהנות ממנו ולספוג את זיוו. זאת אומרת: נחוצה לנו אוניברסיטה עברית, אשר תקדיש מדור מיוחד לטפוח השפה הלאומית ושכלולה, לתקנתה ולהרחבתה. אוניברסיטה, אשר תעמיד לנו מורים מומחים, שילמדו את השפה לכל מקצועותיה ויחדרו לכל מכמניה וירדו לעומק סודותיה לא רק מתוך למוד השפה לשם שפה, אלא מתוך השגת כל קניני התרבות וההשכלה באמצעותה של השפה העברית. מורים כאלה, לאחר שישתלמו בלמודיהם בארץ וישתגרו בשפתנו וספרותנו, יהיו נכונים לבוא אל הגלות ולהכנים את זרם החיים הטבעיים לתוך לב דורנו הצעיר פה. המורה העברי יגיים את המחנה העצום, אשר יעלה אל הארץ להאחז בה. המורה העברי יבטיח את המשך זרם הנדידה לארצנו במרוצת ימים רבים, עד שהישוב יהיה גדול למדי להיות עומד ברשות עצמו, משורש ומחובר בקרקע.

האוניברסיטה העברית תפקידה גדול גם בארץ גופה, באופן ישר. לעת־עתה, כידוע, הננו המועט בארץ. עוד שנים הרבה תעבורנה עד אשר נהיה שם הרוב. ועלינו להשתדל, כי עשרנו בנכסים תרבותיים יעלה על מעוט חלקנו באוכלוסים. אם־כי הערביים שכנינו בארצנו אינם יכולים עדיין אפילו לחלום חלום אוניברסיטה משלהם, כי עומדים הם עוד בשפל המדרגה, בכל־זאת עלינו לבצר שם את מעמדנו התרבותי בעוד מועד. אין כל ספק, שהאוניברסיטה תגביר את הרחבת השפה העברית והפצתה בארץ. האוניברסיטה היא מרכז להשפעה רוחנית כבירה. בידוע, שהישוב מסביב מחקה את האוניברסיטה בנוגע לענינים רוחניים ותרבותיים. נשמע הוא לה בענינים חשובים לא מתוך אונס. ואם תהיה השפה העברית שלטת באוניברסיטה, ודאי שתהיה מדוברת בפנות היותר רחוקות שבארץ. מעלה יתירה לאוניבר־סיטה, כי השפעתה על הארץ תגדל לא לבד על־ידי הכחות הבאים מפנים הארץ, אלא גם באמצעות הכחות הרבים, שיבואו לשקוד על דלתותיה מבחוץ, אף־על־פי שלא יבואו לארץ להשתקע בה. כי ברי הוא, שהאוניבר־סיטה תמשוך אליה כחות רבים מן החוץ, והלשון העברית תעשה שגורה לא לבד בין בני גזענו, אלא אף בין אורחינו בני העמים האחרים, ועל־ידי כך יגדל כבודה ותגדל השפעתה על שכנינו מסביב.

ולא זו בלבד. האוניברסיטה תשמש כח עוזר וכח דוחף בהתפתחות הישוב. ברור הדבר, כי קודם שנתחיל בנדידה כבירה לארץ־ישראל, עלינו להכשירה לכך ולהרחיב את בית־קבולה. יש עבודה רבה, שאפשר לציינה בתור תנאי קודם למעשה. צריך ליבש את הבצות, לחפור תעלות, לפתוח צנורות, לכבוש דרכים, לישר הדורים ולהפוך הרים וגבעות שוממים למקומות דשא וירק־אילנות. כל המלאכה הרבה הזאת זקוקה לאגרונומים, אינגינרים, אדריכלים, כימאים וכיוצא באלו. הנסיונות האלה במקצוע ההתישבות צריכים להעשות מתוך בחינה עברית־לאומית, במוסד עברי, העומד כולו ברשותו של העם העברי. האוניברסיטה תמלא את התפקיד הזה. היא תפתח מוסד חנוכי־ישובי, אשר אליו יקבצו כל המומחים למקצועות העבודה השונים, והם יבדקו ויבחנו את המפעלים, ינפו ויבררו הכל מתוך ישוב־הדעת ועל־פי שיטה מקובצת ומסודרת בטעם לאומי וברוח לאומית נכונה.

ועוד זאת: אף אלו העומדים על נקודת־ההשקפה החמרית מוכרחים להודות, כי ענין הישוב שלנו אינו סוף־סוף ענין חמרי בלבד, אף־על־פי שהשאלה החמרית תופסת בו מקום חשוב והשפעתה עצומה על מהלך העבודה. הנסיון הורנו, כי העולים הראשונים לא עזבו את הארץ גם בסבלם תלאות והרפתקאות, מפני שנצנצי סדר־החיים החדש, הטבוע בצביון לאומי שלם ומתוקן,

היו חביבים עליהם. והנה אף עכשיו אל יהא דבר זה קל בעינינו. המכשולים עוד לא סרו, וחלוצינו בודאי שיתנסו נסיונות קשים. כדי לחזק את ידי העובדים ולקשר אותם אל הארץ קשר של קיימא, דרוש להכין בארץ מרכזים רוחניים, שכח המושך שלהם מרובה. ובודאי שהאוניברסיטה, כלילת־יופי במובן הלאומי, עם בתי־הדפוס העומדים הכן על ידה, עם הוצאות־ספרים גדולות ומרובות־הענפים, עם אטמוספירה רוחנית, המרחפת עליה ומסביב לה, — בודאי שתשמש מרכז רוחני חשוב, אשר ישפיע באופן ישר על האינטליגנציה ובאופן מעוקף על העם להתעורות בארץ ולעמוד בכל נסיונותיהם של החיים החדשים.

אף־על־פי שאין העתים שוות, בכל־זאת יש ללמוד הרבה מן ההיסטוריה. אף בעלית בבל לא הסתפקו העולים בנטיעת גפנים ובכבישת דרכים, ברפוא הרוסות ותקון בדקים, כי־אם גם השתדלו לבנות זבול לרוח העברי ולפתוח מקורות לחיי־נפש. יחד עם נחמיה וזרובבל הבונים והלוחמים עלה גם עזרא הסופר, נותן התורה ונוטע חיי־עולם בתוך העם. ומי יחליט לאמר: מי נכבד ממי? עלית־בבל הצליחה, ומעשיה צריכים להיות נר לרגלינו גם בימי גאולתנו עתה.

בספרותנו הציונית רגילים להעמיד את „יבנה" בתור נגוד ל„ירושלים". „יבנה" — זאת אומרת: השיטה התרבותית. וירושלים — פירושה: השיטה המדינית. וייש אצלנו אנשים המחליטים, שירושלים לא תבנה אלא מחורבנה של יבנה. כשמתחילים לדבר על־אדות בתי־ספר, ספרות, אוניברסיטה וכדומה, מיד מרימים מתנגדי־התרבות שאון, כי חוטאים אנו נגד רוח „ירושלים" ודוחים את בנינה מפני בנין „יבנה". אבל כל האומר כך, אינו אלא טועה. באמת לא היתה יבנה דבר חדש ונטיה חדשה בישראל, כי־אם רק העתק מרכז אחד — מרכז התורה והחכמה — מירושלים, שהיתה מלאה מרכזים רבים, ליבנה. כי עד פתיחת המרכז ביבנה הכל היה מרוכז בעיר הבירה, בירושלים. שם היו המרכז המדיני ומרכז־התורה גם יחד. רק בשעה שירושלים כבר עמדה להחרב, יצא רב יוחנן בן־זכאי להציל משני־הטרף, לכל הפחות, מרכז אחד ממרכזי היהדות, שירושלים קבצתם יחד — את „יבנה וחכמיה".

ירושלים כללה את הכל. ועכשיו, בבואנו לקומם את הרוסות ירושלים, עלינו לבנות את שני המרכזים יחד. עלינו לעשות את ירושלים „כלולה בהדרה": גם במובן המדיני וגם במובן הרוחני.

יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ

מוקדש להלגיון העברי.

מאת

אפרים א׳ ליסיצקי.

א.

מְקַשְׁקֵשׁ הַשָּׁעוֹן הֶחָלוּד בְּתִיק־תַּק מְמֻשָּׁךְ וּמְרֻשָּׁל,
חוֹרְקִים אוֹפַנֵּי הַזְּמַן וּמִתְנַהֲלִים לְאַט וּבִכְבֵדוּת,
רֶגַע מִתְאָרֵךְ כְּשָׁנִים וְשָׁעָה נִמְשֶׁכֶת כִּנְצָחִים;
זוֹרְחָה הַחַמָּה בַּמִּזְרָח וְשׁוֹקְעָה עִם עֶרֶב בַּמַּעֲרָב,
וְשָׁב הִיא זוֹרַחַת וְשׁוֹקְעָה — וְחָדָשׁ לֹא צָמַח תַּחְתֶּיהָ...
עָבָר וְהֹוֶה וְעָתִיד — מִמַּחְצָב אֶחָד נֶחֱצָבוּ;
קְרוּשִׁים פְּנֵי גַלֵּי הַחַיִּים וַחֲלָקִים כִּרְאִי לְלֹא קֶמֶט.
רוֹגְעִים בֵּין צֶאֱלֵי אַגְמוֹן וְאֵבֶה שֶׁצָּמְחוּ עַל חֻפָּם.
מְנוּחַת־קִפָּאוֹן מִסָּבִיב וּדְמִי־עֲצַלְתַּיִם מְחַנֵּק.
וּכְלַהַב בִּכְלוֹת שֶׁמֶן־פְּתִילוֹ, וְהִיא נֶאֱבָק וְעוֹמֵד עַל נַפְשׁוֹ.
מִבְּלִיחָה, עֲשֵׁנָה וְעוֹמְמָה נִשְׁמַת הָאָדָם, וְאִתָּהּ —
עוֹמֵם כָּל רֶגֶשׁ מִתְפָּרֵץ, כָּל כֹּחַ־יְצִירָה מִסְתָּעֵר;
תִּיק־תַּק מְמֻשָּׁךְ לַשָּׁעוֹן — וְדוֹפֶק מְרֻשָּׁל לַלֵּבָב...
וְחָלָה מֶרְכֶּבֶת הַזְּמַן, וְהָאָדָם — מְנַמְנֵם עַל גַּבָּהּ. ———
וּפִתְאוֹם... נִזְדַּעֲזַע הַשָּׁעוֹן וַיִּבְעַט בִּתְנִיעָה הַמְּרוּדָה,
מָרַד בַּחֻקִּים הַקְּבוּעִים, שֶׁגָּבְלוּ מַהֲלָכוֹ בִּתְחוּמָם.

לְחָצוּ לִבּוֹ בְּצִבְתָּם וַיְּהִי מִדְּתָם לְדָפְקוֹ.
וְהוּא דוֹפֵק וּמְזָרוֹ גַלְגַּלָּיו, מְסוּבְבִם בִּתְעוּפָה וָרַעַשׁ.
רַתַּח הַזְּמָן אֶת אֵבָרָיו, וּפְזוּרֵי־רַעֲמָה הֵם טָסִים.
הוֹהֲרִים דַּהֲרוֹת־אֵיתָנִים וּמְלֹא רַחֲבֵי־עוֹלָם מְנַפְּאִים.
מְעוּף נֶשֶׁר צָעִיר לְרִכְבּוֹ. מַתְּיוּיִם יַם־נְּצִים אוֹפַנָּיו.
רֶגַע בּוֹלֵעַ שְׁנוֹת־דּוֹרוֹת, וְשָׁעָה גּוֹלֶלֶת נְצָחִים;
פּוֹרְצִים הַחַיִּים וּבוֹקְעִים הַשֶּׁכֶר שֶׁגָּדַר בַּעֲדָם.
שׁוֹטְפִים וְעוֹבְרִים גַּלֵּיהֶם, מִשְׁתַּפְּכִים מְלֹא רֹחַב גְּדוֹתֵיהֶם.
שְׁטוֹף, רְתוֹחַ, וְסָאוֹן, וְגָרֵף הַיְקוּם בְּזִרְמָתָם;
וְנִשְׁמַת הָאָדָם מִתְלַקַּחַת, פּוֹלֶטֶת יָם לַהֲבוֹת־אֵיתָן,
וּפֶרֶץ רְגָשִׁים חֲבוּיִים מִתְפָּרֵץ וְשׁוֹקֵק וְהוֹמֶה.
וְזֶרֶם שֶׁל כֹּחוֹת־יְצִירָה מִתְבַּקֵּעַ, כְּלַבַּת הַר־פְּרָצִים.
וּמַבֵּה דְכָיָיו בִּסְעָרָה וּמַפֶּלֶג תְּעָלָה לְשִׁטְפּוֹ...
נִזְדַּעֲזַע הַשָּׁאוֹן הֶחָלוּד — וְאִתּוֹ הִתְפָּעֵם הַלֵּבָב.
עָפָה מֶרְכֶּבֶת הַזְּמָן וְהָאָדָם — הוּא רָץ מִלְּפָנֶיהָ.
רָץ הוּא וּבְשׁוֹפַר־הַיּוֹבֵל תּוֹקֵעַ הַתְּקִיעָה הַגְּדוֹלָה!...

(המשך יבוא).

מאת
שלום־עליכם

סִפּוּרֵי מוֹטִיל בֶּן הַחַזָּן בְּאַמֶרִיקָה

ספור חמישי.

תרגום
י. ד. ברקוביץ

כְּבָר עוֹמְדוֹת רַגְלֵינוּ בְּשַׁעֲרֵי אֲמֶרִיקָה.

א.

אם לא הפלגתם מימיכם בים, ואם לא עשיתם מימיכם את דרככם עשרה ימים ועשרה לילות על המים, ואם לא הייתם מימיכם שבויים באלים־איילאנד, ולא ראיתם בעיניכם ולא שמעתם באזניכם את כל הצרות והתלאות, את כל היסורים וענויי־הנפש של הנודדים, ולא טבעתם במבול זה של דמעות, ולא צפיתם בכליון־עינים לקרוביכם וגואליכם, כי יבואו ויגאלו אתכם מעבדות לחירות, — אז לא נתנסיתם מימיכם בכל הנסיונות האלה, לא תחושו ולא תרגישו טעם זה, שהרגשנו אנחנו, עת עומדות היו רגלינו בשערי אמריקה. לולא יראתי את פני אחי אליהו ולולא בושתי מפני הבריות, הייתי נופל לארץ ומתהפך שלש פעמים, ראשי למטה ורגלי למעלה. כל־כך שמח לבי ונתמלא אור ועדנים אין קץ, כאשר הרגשתי, כי עומד אני בש:::י רגלי על היבשה! ולא אני בלבד, אלא אפילו אדם שומם ומשמים כאחי אליהו — אף הוא הפך לו אלהים פנים אחרים. הלה שפשף את ידיו זו בזו ופנה ואמר לכולנו: „ובכן, משמע, שבאמריקה אנחנו?" — „בעזרת השם יתברך!" — עונה ואומרת אמי וזוקפת עיניה כלפי מרום. אחר־כך היא מוסיפה ואומרת מתוך אנחה: „מי שחלקו בין החיים — מובטח לו, שיבוא ויגיע למחוז־חפצו. לא יבוא ולא יגיע רק זה, שחלקו בין שוכני־עפר"...

רמזה לאבי המנוח. בכל עת ובכל שעה ובכל מקום אשר תבוא — שם תזכיר את שמו. אף רגע לא תשכחהו!

ב.

ואולם יותר מכולנו, ביתר תוקף ויתר התלהבות, גלה חברנו פיני את רגשי שמחתו. הלה — ירא אנכי מלהגיד — רוח־עועים אחזתו, דעתו נטרפה עליו מרוב שמחה. עמד ופניו אל הים, הרים יד ימינו וקמץ אגרופו לעומתו וקרא ואמר בלשון מדברת גדולות ובחרוזים:

— שמעו־נא, אתם החמורים, רשעים ושכורים, שודדים בצהרים, פורעי פרעות בארץ מצרים! הן מ י ד כ ם היתה לנו כל זאת, מ י ד כ ם נושענו

תשועת־עולמים ובאנו כיום הזה אל המנוחה ואל הנחלה, אל הארץ הגדולה והברוכה הזאת, ארץ החופש והזהב! הן לולא אתם, שקמתם עלינו להכחידנו ולהשמיד זכרנו מקרב הארץ בגזירות רעות, ברדיפות ופרעות, כי־אז לא ידענו עד היום הזה את קולומבוס וקולומבוס לא ידע אותנו! גורו לכם איפוא מפנינו! עיניכם תמקנה בחוריהן מחכות עד אשר נשוב אליכם, לנוה תנים ולמאורת צפעונים! כשם שאינכם רואים את אזניכם, כך לא תוסיפו לראות את פנינו עד העולם! כי הנה ימים באים, אשר תראו ותוכחו ונהמתם באחריתכם, כי מרגלית טובה היתה בידכם, זה עם ישראל, ואבדתם אותה! סופכם כסופה של ספרד, העקובה מדם, לשמה ולזועה ולדראון־עולם! געגועים יתקפוכם לזכרנו, נפשכם תכלה ותצא אחרינו! אז תקוטו בפניכם ותגוזו שער ראשכם ותילילו ככלבים באישון־לילה! בימים ההם ובעת ההיא יבוקש יהודי ואיש־ישראל בכל גבולותיכם ולא ימצא. תדרשונו — ולא נשמע, תקראונו — ולא נענה!...

מי יודע, עד היכן היה מגיע חברנו פיני בשטף מליצתו, הרחבה כים והמתגעשת כהמון גליו, אלמלא נגש אליו יונה הנחתום והפסיקהו באמצע. יונה הנחתום הניח את ידיו על כתפי פיני ואמר לו:

— פיני! בשם אלהי ישראל! אל מי אתה דורש פה? אל העצים ואל האבנים? לכה ונלכה, פן נאחר את זמן הפלגת הדוברה! או שמא רצונך להשאר ללינת לילה באלים־איילאנד?

נוטלים אנו את תרמילינו ופונים ללכת אל הדוברה.

ג.

כסבורים אתם, כי בזה כבר תמה פרשת הפגעים? אם כן, אינכם אלא טועים. עדיין לא כלו כל הקצים. שכחתם, כי עוד צרה אחת נשתיירה לנו — צרת חברי מנדיל. הן למנדיל לא נקרא עוד דרור. ובלעדיו חלילה לנו לזוז מן המקום הזה. אמי אומרת, כי לא תוכל לישב בשלוה באמריקה, אם ישלחו, חס ושלום, את היתום הנרדח בחזרה למקום שאין מכירים אותו! עשה לנו הקדוש־ברוך־הוא נס וזמן לנו באלים־איילאנד חברה אחת ו„הכנסת־אורחים" שמה. חברה זו יש לה איש מיוחד באלים־איילאנד, הממונה לדבר. איש טוב מאד ונוח לבריות. אל האיש הזה שלחונו. באנו וספרנו לפניו דברי־אמת כהויתם — את כל התלאות אשר מצאו את הבחור בדרך. ממילא מובן, כי דברנו כולנו יחד. הפסיקנו האיש באמצע והציע לפנינו, כי נבחר מקרבנו אחד, אשר ידבר בשם כולנו. לאחר שעה ארוכה של וכוחים ופולמוס־שפתים נמנינו וגמרנו, כי ברכה תהיה המדברת בעדנו. ולמה ברכה דוקא? משום שהגברים, אליהו ופיני, אינם יכולים לשמוע איש את דברי חברו, מבלי אשר ישסעו זה את זה באמצע. אמי אמנם נאה מדברת, אך מאריכה היא בדבורה יותר מדאי. כלומר, כשהיא עומדת לדבר, הרי היא מתחילה תמיד מבראשית: כי אב היה לנו ושמו פייסי. וכי היה חזן כל ימיו. וכי חלה, לא עליכם, את מחלתו, אשר מת בה. וגומר, וגומר. עד אשר תקצר רוח השומע לשמוע את ספור־המעשה עד תומו. לא כן ניסתי ברכה. זו מליצה זרה לרוחה. מספרת היא בקיצור נמרץ. „בעשרה מאמרות" — כמו שאומר משה הכורך.

רק אז, לאחר שספרה ברכה בקצרה את תולדות מנדיל והרפתקאותיו, נזדרז אותו האיש, הממונה מטעם חברת „הכנסת־אורחים", וקרב אל המלאכה. מתחילה פנה כה וכה ונעלם מעינינו לשעה קלה. אחר־כך חזר ונתגלה לעינינו ונעלם שוב. וסוף דבר היה, כי אחרי תוחלת ממושכה, אשר ארכה לנו כאורך הגלות, הביאו את הבחור והציגוהו לפנינו.

ד.

וכאשר הביאו והציגו לפנינו את הבחור, הוא מנדיל, עמד אותו האיש, הממונה מטעם חברת „הכנסת־אורחים", אחז לו באזנו ודרש לפניו את הדרשה הזאת: „ובכן, זכור ואל תשכח, בחור נאה, כי ערבים אנחנו בעדך ובעד דרכך הישרה. שתי שנים רצופות אתה נתון ברשותנו וסר למשמעתנו... בשבע עינים נשגיח עליך ועל כל מדרך כף רגלך בארץ הזאת... והיה אם לא תיטיב את דרכך ולא תעשה מעשיך כהוגן, שלוח תשלח מן הארץ הזאת אל המקום אשר משם באת!"... אחר דברי המוסר והתוכחה האלה רשם האיש את שמו ואת שמותינו ואת שמות כל קרובינו ומיודעינו ואת מקום שבתם — ושלח אותנו מעל פניו. מכאן ולהבא צפרי־דרור אנחנו, חפשים לנפשנו. יכולים אנו ללכת לכל מקום שאנו רוצים — אל כל ארבע רוחות השמים.

כסבורים אתם, שכל הדברים האלה נגעו עד לב מנדיל ברב או במעט? אף לא נגיעה קלה! טבע הוא בחברי מנדיל, שאינו מתרגש לשום דבר. ועל זה אהבתיהו. ומדי זכרי את חברי מנדיל, את אשר היה אז, בימי נדודיו הראשונים, ואת מעמדו עתה, אשר זכה והגיע אליו כעבור ימים רבים, — והיה הדבר בעיני כחזון־פלא, כמעשה־נסים! אכן רק ארץ־פלאים זו, ששמה אמריקה, יש בכחה לחולל נפלאות כאלה — לקומם דלים, להגביה שפלים, להחיות מתים כמעט... ואולם מקדים אני את המאוחר. לפי־שעה עוד לא הגענו לכך. עדיין עומדות רגלינו בשערי אמריקה, על־יד הדוברה.

ה.

הדוברה — זוהי מין אניה או מעברה, שבני־אדם עוברים בה על המים ומסיעים עליה גם סוסים ועגלות וכל מיני משא ומטלטלין. הדוברה ארוכה ורחבה כל־כך, עד כי יש בה די מקום לי ולחברי מנדיל להתהלך בה שלובי־זרוע ולטייל ארוכות וקצרות להנאתנו. ברגעים הראשונים היתה אמי עסוקה במחותנינו ובשאר קרובינו ומיודעינו. הכל דברו בבת־אחת, שאלו ודרשו איש בשלום רעהו ואשה בשלום רעותה. כשוך הסער הראשון, פנתה

אמי כה וכה וראתה, כי נעלמנו שנינו, גם אני וגם חברי מנדיל. מיד הרימה קול־זועות. כסבורה היתה: אין זאת כי־אם נפלנו המימה וטבענו. לבסוף נתגלה, כי פחדה פחד־שוא היה. אני ומנדיל ראינו שלבים [illegible] ועלינו בהם אל הקומה העליונה, ומשם [illegible] מרחוק על המים פסל־ברזל גדול ורם, [illegible] של נקבה, שמראה לה כמראה מינקת... עינינו עומדים וצופים במראה הפסל הנפלא, והנה שומעים אנו מאחרינו קול זעקת אמי ורואים לפנינו את אחי אליהו. אחי אליהו רותח כולו וחמתו בוערת בו. כועס הוא עלינו, שנתעלמנו פתאום מן העין והסיבונו בפחדם של כל בני־החבורה. עומד הוא נגדנו וידו נטויה לעשותנו גל של עצמות. ומי יודע, מה הגיע לנו מידו של אחי אליהו, אלמלא נעשה לנו נס בינתים — גיסתי ברכה נמלכה אותה שעה והכינה עצמה להתעלף וצעקה בקול־פחדים: „אויה, חמותי, רע לי, רע לי מאד!" — וכבר אמרה להשתולל ולשנות את טעמה לפנינו, כמו שעשתה בזמן הסערה הגדולה על הים. התערב החייט ההייסיני בדבר (הלה אינו זז מאתנו אף רגע!) ועכב בידה. עמד להטיף מוסר לברכה ואמר לה: „אשה גדולה, בלא עין־הרע, בעלת קומה ובעלת צורה כמותך — כלום לא תדעי להבדיל בין ים לבין נחל־מים? הלא תבושי, הלא תכלמי!"

הצטדקה ברכה. לא ידעה ומעולם לא עלה על דעתה, כי נחל־מים הוא זה. כסבורה היתה, ששוב אנו מפליגים בים. מה פשעה איפוא ומה חטאתה?... ענה פיני ואמר, כי לפי דעתו אפשר לו לאדם להבחין על־פי הריח בלבד, איזהו ים ואיזהו נחל! הים, הוא אומר, ריח דגים נודף ממנו, ואילו הנחל אין בו דגים. שאלהו החייט ההייסיני, אמר לו: זו מנין לו? אמר לו פיני, כי לא בעל־דברים שלו הוא, וכי בכלל תועבת־נפשו היא כל ימיו להכנס בוכוחים עם חייט. התערב בדבר משה הכורך, הוא בעלה של פסי הכרסתנית. עמד להוכיח לפיני על פניו, כי נמצא הוא עתה באמריקה, ולא במדינת רוסיה. אמריקה, הוא אומר, ארץ של חייטים היא. כאן, באמריקה, הוא אומר, גדול כבודו של חייט ככבודו של בעל־בית חשוב בכתריאליבקה. באמריקה, הוא אומר, יד החייטים על העליונה. יש להם פה „יוניה" * משלהם. „יוניה" מה היא? דוגמת החברות של בעלי־המלאכה אצלנו. אלא שיפה כחה של „יוניה" אחת באמריקה מכחן של כל חברות בעלי־המלאכה בכתריאליבקה...

— ואנחנו, האופים, גם לנו יש „יוניה" משלנו. — מוסיף יונה הנחתום אף הוא את תיקו. — חייכם, שיונית־האופים שלנו גדולה כיוניה זו של החייטים!

— להבדיל באלף הבדלות! — מפסיקו משה הכורך באמצע, ומיד מתעורר פירפור־שפתים בדבר ה„יוניות" השונות למיניהן — איזו מהן גדולה וחשובה ביותר?

— עוד רגעים אחדים — ואנו בניו־יורק! — אומר פיני ואחי אליהו ממהרים להסיח דעתנו משיחה תפלה זו בענין ה„יוניות", שכבר היתה לנו לזרא... עומדים אנחנו וצופים כולנו על העיר, ההולכת וגדלה לעינינו, הולכת ומתקרבת אלינו יותר ויותר. הוי, כמה נפלאה עיר זו! הוי, כמה גבוהים ועצומים בתיה! לא בתים הם אלה, אלא מגדלים, מגדלים רמים ונישאים, שראשיהם נעוצים בשמים! ומה רבו החלונות — אלף אלפי חלונות!... הוי, מי יתן לי עתה בידי עט־עופרת וגליון של נייר!

ו.

טררא־טארדיראך־טאר־טאך־טאך! טאך! הזין־רזין־דזין־גלין־גלון! הו־הא! הו־הא! הו־הא! דו־דו־דו־רו־דו! אי־אי־אי־אי־אי! ועוד הפעם — טררראך־טאררריראך־טאך־טאך־טאך! ובתוך המהומה הנוראה, המחרישה כל אוזן, נשמע פתאום כקול נאקת חזיר כפות: „חרו! חרו! חרו!"... — אלה הם קולות הרעש והשאון, אשר שמעו אזנינו ברגע הראשון לבואנו ניו־יורקה. עד עכשיו, כל זמן היותנו על המים, היינו שלוים ושאננים לנפשנו. עכשיו, כיון שהרגשנו, כי אמנם עומדות רגלינו על הארץ, על אדמת אמריקה, נפלה עלינו חתת אלהים והיינו מבוהלים ונבוכים מאד.

הראשונה בין הנבהלים היתה אמי. כתרנגולת דגרנית, שהרגיזוה מרבצה, והיא עומדת חרדה ובהולה על אפרוחיה, פורשת כנפיה, מנקרת ומקעקעת ומרימה שאון על כל סביבותיה, — כך היה מראה אמי אותה שעה. פרשה אמי את זרועותיה לאויר והעמידה קול־זועות: „מוטיל! מנדיל! אליהו! ברכה! פיני! טייבי! איכם? בואו לכאן! לכאן בואו!"...

— חמותי, בשם אלהי ישראל! מה לך, כי נזעקת כל־כך? — אומרת לה גיסתי ברכה, ואחי אליהו מוסיף אחריה: „עוד גרום תגרמי לנו בצעקותיך אלה, שישלחונו מאמריקה בחרפה ובבושת־פנים!"...

— לאט לך, אחי! אל־נא בחפזך הפעם! — מתריז כנגדו חברנו פיני בגודל־לבב ובלעג־השאננים, עומד ונועץ את שתי ידיו בכיסי מכנסיו ומרים את מגבעתו עד קדקדו. — חייך, יעלו עשבים בלחייה של מלכות יון — ואנחנו לא נזוז מפה כל עוד נשמה באפינו! וכי שכחת, שאמריקה זו נועדה מטעם ההשגחה העליונה להיות למנן ולמחסה לכל הנרדפים והנרכאים, לכל הרצוצים והעשוקים, הדוויים והסחופים, הדחויים והמגורשים מארבע כנפות הארץ?...

הדחק של המוני בני־אדם בחוץ היה גדול מאד. חברנו פיני כמעט נכשל גם בפעם הזאת והיה בכל רע, כמו שנכשל לשעבר, בדרך כניסתנו ללונדון. עוד רגע — וכמעט היה שוכב לארץ בפישוט ידים ורגלים, מרמס לרגלי ההמון השוטף, המתרוצץ אנה ואנה. בפעם הזאת יצא ידי חובתו רק בקבלת מכה מפנים ודחיפה מאחור. ואולם מכה זו עצומה היתה כל־כך, עד כי נשמטה מגבעתו מעל קדקדו ונשאה ונתגלגלה ברוח על־פני

* יוניון.

מרצפת הרחוב. המאורע הזה הוסיף מבוכה על מבוכתנו ועצרנו רגעים אחדים במקום הקלקלה. ומתוך כך אחרנו את מועד צאת הטראם. כאן קוראים לזה „כר". פיני אומר, כי „בר" יפה מ„טראם", מפני שמוצאים אנו את המלה הזאת גם בתנ"ך. עוד אנו מדברים, והנה בא כר שני. ואנו נדחפים בשטף ועולים בהמוניהם על המרכבה, תופסים את כל המקומות הפנויים ונוסעים העירה.

— ברוך שפטרנו מענשו של זה החייט ההייסיני! — אומר חברנו פיני במועל־כפים. ואחרי אחרי עונה לעומתו: „חכה כמעט רגע — אל תדאג אין רשמיה! אם נזכה ונאריך ימים, עוד פגוש נפגשהו בניו־יורק לא אחת ולא שתים"...

להועידה העברית

מאת

ראובן בריינין

בערב הפתיחה של הועידה העברית השניה כמעט שהייתי רוצה, על־פי ההרגל הישן, לבוא לפני הקהל העברי בהצעות שונות: מה אנו מחויבים כיום לעשות לטובת התחיה העברית במדינה זו, מה יש ליסד, מה יש לסדר ובאיזו דרכים עלינו לבחור בשביל העבודה העברית. כן, הצעות, תכניות ועצות אינן חסרות. יש לי, תהלה לאל, רב. ולמי מאתנו חסרות הן, חלילה!

אלא מה? כשנפלט מפי עטי המבטא הנוסחאי „הקהל העברי", נזכרתי: תיכף הרגשתי, שמשתמש אנכי במקום זה במלים ידועות לא מפני שצריכות הן לגופו של הענין, כי־אם מפני ששכחת לרגע, שכותב אנכי את דברי אלה לא בהעולם הישן, כי־אם ב„העולם החדש".

הקהל העברי! איפה הוא, איה מקומו במדינה זו? אנכי לא ידעתיו, לא ראיתיו ולא הכרתיו. יש במדינה זו יהודים רבים, כן יפרו וכן ירבו. יהודים מכל המינים, ישנים וגם חדשים, יראים וחרדים וגם „מתיקנים", חפשים בדעות וגם משועבדים ברוחם, ציונים שוללי הגלות וגם יחידים שונאי ציון ומחייבי הגלות. אבל קהל עברי, עברי ממש, עברי ברוחו, במחשבותיו ורגשותיו; קהל עברי, הלוחם על עבריותו, עבריות חיה, — קהל כזה לא אדע באמריקה. לפחות, אני לא ידעתיו עוד. ואשרי הד"ר שמריה לוין שידעהו, או כי יאמין במציאותו.

לא קהל עברי, כי־אם שבלים בודדות, יחידי־סגולה, מועטים שבמועטים, יש לנו. וגם היחידים המיועטים האלה מתפללים ביחידות, איש בסתר לבבו, אבל אין הם מתפללים תפלה בצבור. הלהם נקרא „קהל עברי"?

לא, קהל עברי אין עוד לנו באמריקה. יש לנו כיום „התורן" ו„העברי" — טוב. לא יהיה לנו מחר לא „התורן" ולא „העברי" — גם זה טוב, או עוד יותר טוב. איש לא ירגיש בהעדרם, כמו שאין איש מרגיש במציאותם. אם לא יהיה לנו מחר שום עתון עברי, אז אולי יתעצבו אל לבם רק סופרים ומשוררים צעירים אחדים, משום שלא יהיה להם מקום להדפיס פרי־עטם בשביל מנין של צעירים כמותם. אולם גם הם יתנדפו במהרה, כי הלא אמריקה היא, ובמדינה זו יש דברים יותר חשובים מהספרות בכלל ומהספרות העברית בפרט. כי הלא בארץ ההשבונות אנו חיים! ועל־פי החשבון הפשוט, מה יש לסופר עברי מתחיל לקוות מעבודתו בספרות העברית? הרי לא כבוד ולא כסף, לא הוה ולא עתיד! הרי ההמונים שלנו אינם קוראים עברית. ה„גדולים" שלנו, מצד ימין ומצד שמאל, בין העשירים והמיוחסים ובין ההדיוטים ובעלי ההשפעה שבהם, — „גדולינו" אינם רוצים גם לדעת, כי יש איזו עתונות עברית גם במדינה זו. לדלה ועלובה כזו, שאין להגיע על־ידיה, בשעת הצורך, להקהל הגדול, לא ישימו לב. עתונות זו מזכרת עון לרבים מן הנקראים במדינה זו בשם „גדולים", אשר אחת החליטו, כי השפה העברית היא שפת הסדור, שפת הקדיש, ולא שפה חיה. ו„בעלי־הבתים" שלנו? לראשונה, אין אני יודע, אם יש לנו ממין הזה בכלל בארץ זו, כלומר: „בעלי־בתים" באותו המובן ובאותה ההוראה, שנתנו למלים האלה ב„העולם הישן". ולו גם ימצאו בנו מתי מספר מבעלי־הבתים של הנוסח הידוע, הנה מה להם ולצרה הזאת — לעתונות עברית זו? מילא, אם באים ומטילים עליהם לחובה להיות חתומים על שבועון עברי, אז הלא אי־אפשר להיות חזיר בעיני הבריות, ואם באים וגובים ותובעים, אז הלא היהודי, סוף סוף, איננו, חלילה, גזלן, ואם אין ברירה, אז גם משלמים שלשה או ארבעה דולארים לאחרית השנה. כמובן, שלא נקל הדבר, אבל הלא היהודי כבר הורגל לקרבנות. וכיון ששלמו או רוצים לשלם בעד שבועון עברי, אז הלא החותם כבר יצא ידי חובתו להספרות העברית ולהתחיה העברית, והנהו כבר פטור מקריאה, כי מה באמת יש לקרוא, בעונותינו, בעתון עברי, ומה, למשל, אנו חסרים, אם לא נקרא, חס וחלילה, אותן המליצות והחקירות — נוסף לזה במלים קשות ובלתי מצויות ומובנות כל־צרכן — על־דבר תרבות, שאיפות ותחיות וכדומה? הלא סוף־סוף יש לנו דאגות וטרדות יותר חשובות ויותר נוגעות אל עצמנו ובשרנו מהדאגות על־דבר כל אותן התחיות והתנועות שבעתונות העברית. אילו היו להסופרים העברים דאגותינו ועסקינו אנו, לא היו מטפלים בענינים מתים כאלה, שהם קוראים להם, בעניות דעתם, בשם תחיה.

יש לנו סופרים עברים אחדים באמריקה — יהיו. כי מה אנו יכולים לעשות, אם באו הנה, לארץ־המעשים הזאת, ופקידי „אי־הדמעות" לא שלחום בחזרה אל הארץ אשר משם באו? אנחנו לא קראנו להם. ואם מחר יצאו וילכו מזה באשר ישאם הרוח, אז לא נשלח אחריהם, או אחרי חבריהם, סוסים או אבטומובילים, כרטיסי־מסע או הזמנות. יכבדו וישבו באשר ישבו, ולנו, יהודי אמריקה, אין כל צורך בסופרים עברים.

כך הוא, בקרוב, מהלך מחשבותיהם — אם יש לקרוא לזה מחשבה — של „בעלי־הבתים" שלנו, אם בכלל יש לנו „בעלי־בתים", — דבר שאני מסופק בו.

על כן לא הייתי רוצה לכתוב כיום על־אודות התחדשותה של העברים, ואפילו של ה„שבלים הבודדות", להשפה ולהספרות העברית.

לא הייתי רוצה לטפל כיום, אף בערב הועידה העברית, בנושא זה, יען נוכחתי מן הנסיונות הרבים והשונים, כי העברים שלנו במדינה זו אטמו את אזניהם משמוע את הדברים הנאמרים להם על־אודות התחיה העברית. רק ודבר והטף לחרשים!

כל הדברים שנכתבו ושנשמעו על פה, מעל בימות שונות, נפזרו לרוח: לא העירו את הלבבות ולא העסיקו את הידים. כל מה שיש להגיד בנדון זה כבר הוגד, וכל מה שיש לכתוב כבר כתבו. ובכלל, הנה העברים שלנו יודעים בעצמם מה שיש לנו, הסופרים, להגיד ולהטיף להם. הלא כל קורא עברי הוא בבחינה ידועה גם סופר עברי בכח, אם לא בפועל. יודעים הם בעצמם את הדברים האלה, אבל אין הדברים הללו מתורגמים אצלם למעשים. אין ידיעתם את ערכה של התחיה העברית בשעה זו מעוררת אותם לפעולות ניכרות.

מתבייש אני להשתמש, בדברי על־אודות התחיה העברית, בדברים רמים ובמליצות גבוהות. דבר אהיה בעיני אף שעה אחת שוטה מתלהב ומתרגש, דובר רמות ומטיף גדולות באולם ריק, בבית שאין שם איש, או לפני קהל ישנים ומשמיעים קול נחרה עמוקה. תמיד מתעוררת בלב הסופרים העברים באמריקה אותה השאלה הישנה והמרה: למי אנו עמלים? בשביל מי אנו כותבים עברית?

כתוב וכתוב, דבר והטף בערב ובבוקר, ואין שומע לדבריך; אין איש שם אליהם לב. אין אתה שומע אף הד חלש של דבריך; אין אתה רואה אף זעזוע קל בתוך מחנה העברים קרי־הלב וכבדי־ההרגשה.

כשהנך כותב על־דבר התחיה העברית, הנך יודע מראש, כי דבריך ישארו תלויים באויר, כי לא ימצאו לא אזנים מקשיבות, לא לבבות מרגישים ולא ידים עסקניות.

אחרי כל כתיבה וכתיבה, אחרי כל קריאה וקריאה מתגנב היאוש הקר והמר בלב הסופר. ואחרי היאוש מנצנץ רעיון, שהוא נוקב ויורד עד תהום הנפש: אולי אין עוד כל תקוה להתחיה העברית באמריקה? אולי כבר גרשו העברים מלבם את אהבתם להשפה העברית ולהספרות הלאומית, כבר הפרו את בריתם עם המסורה הגדולה של דורות עברו? ואם כן, למה נשחית את דברינו לריק, למה נואל ונשתטה לבוא בהצעות ישנות וחדישות, למה נתלבש בתגא של מטיפים ומורים לעם, אם אין צבור עברי, אם אין כל תקוה, אם אין כל יכולת להחיות את השפה העברית במדינה זו?

לא הייתי יושב גם הפעם על מדוכה זו, לא הייתי נוגע גם הפעם בעטי בענין התחיה העברית, לולא הועידה העברית, שתפתח בעוד יום.

ההסתדרות העברית קראה בעתונים ובמכתבים לכל האגודות העבריות ולכל המכירים והמוקירים את העבודה העברית לבוא ולהשתתף בהועידה השניה. וקריאה זו נגעה במיתר רך אשר בלבי. נשמע הד. וזוהי הטראגי־דיה המיוחדה שבלב הסופר העברי: תמיד הוא מנסה לעורר „רפאים מקברם", תמיד הוא מבקש תחבולות שונות לקרוא את העברים הנחשלים והנרדמים לעבודה נמרצה.

באמריקה. היאוש הסופי, אינם אך נראה כי קו של תקוה בקצה האופק, והנה הוא מתעורר לחיים חדשים. כל זמן שיש איזו תקוה שתהיה, אין הוא יכול להניח את עטו ולהחבא אל הכלים. נעשי מאה נסיונות ולא עלו — אולי יעלה בידי הנסיון בפעם המאה ואחת. עם ישראל מלומד הוא בנסים ונפלאות, ולא כל שכן סופריו. לא שמעו לדבריך היום — אולי ישמעו מחר. אם עוד לא החלה העבודה העברית — עבודה הראויה לשם זה — במדינה זו, אם עוד לא הניחו גם את אבן־הפנה להבנין — אולי יתחילו מחר את העבודה, אולי מחר ימצאו גם הבונים וגם החומר, הדרושים לבנין עדי־עד! הלא התכנית, בכל פרטיה ודקדוקיה, כבר ערוכה היא מתמול שלשום.

יש לנו אמנם גם במדינה זו מתי־מספר של חובבי השפה העברית, יש לנו גם קנאים ומעריצים לשפתנו הלאומית. ובאמת, מדוע לא יהיו לנו חובבים, מדוע לא יהיו גם מעריצים וקנאים, אם הדברים האלה אינם דורשים מידם שום קרבן, שום עבודה ממשית, לכל היותר דולארים אחדים לשנה. וגם את ה„קרבן" הזה של דולארים אחדים לשנה — לא כל העברים, גם אלה שאמידים או עשירים הם, נכונים להביא. ומי שהביא ק ר ב ן כזה, אם לא נתנו לו מנוחה, כבר יצא ידי חובתו להתחיה העברית. והתחיה העברית אינה איפוא במדינה זו אלא שם בדוי מן הלב, רק לתפארת המליצה; תחיה זו אינה אלא בריה עלובה ומתה, כל זמן שאין אנשים חיים, העובדים בשבילה והמביאים לה קרבנות, כדי להחיותה באמת.

האסון היותר גדול של העבודה העברית באמריקה הוא פזור כחותיה. ההסתדרות העברית לא נוסדה כל־עיקרה אלא בשביל אחוד הכחות, בשביל התרכזות המעשים. עברה יותר משנה תמימה אחרי הועידה הראשונה, והכחות העברים באמריקה נשארו פזורים, במעט כמו שהיו לפני זה. וכשהנך מתבונן לחזיון מעציב זה, הנך מוכרח להחליט אחד משני הדברים: או שבכלל אין כחות עברים במדינה זו. לא היו לפני זה ואינם גם עתה. יש רק מספר דל ומצומצם של יודעי עברית, הקוראים לפעמים רחוקות איזה מאמר עברי, או אחת בשנה גם קונטרס עברי. אבל כחות עברים, כחות פועלים, שיש להם שאיפה ידועה ומטרה נעלה לנגד עיניהם אינם כלל במציאות. או שעלינו להחליט, כי אמנם יש גם באמריקה מספר ידוע של כחות עברים, מבלי לדבר על קטנם או גדלם, אבל אין הכחות האלה רוצים או יכולים, נוטים או עלולים להתאחד ולהסתדר. במי האשם? אין כל ספק, כי יטילו את האשמה על ההסתדרות העברית. ואמנם נקה, ולאחרים יהיה גם נעים, לעשות כדבר הזה. הן אשמה היא ההסתדרות העברית על שלא עלתה בידה לאחד ולסדר את הכחות העברים. ההסתדרות — גוף סתמי זה! — היתה צריכה לעשות כזאת וכזאת — והיא לא עשתה! ההסתדרות היתה צריכה לברוא, במשך השנה הראשונה לקיומה, את זאת ואת זאת ואת זאת: ליסד, למשל, עתון עברי יומי, ליסד בית־ספר גבוה למורים ולחכמת ישראל; ההסתדרות היתה צריכה לשלוח בכל תפוצות ישראל שבמדינה זו מטיפים נודדים וסדרנים וכדומה. כמובן, שהיתה צריכה. כל הדברים שהזכרתי נחוצים הם אמנם, ונחוצים עוד דברים רבים אחרים, שגם הם חשובים מאד.

דברים שבודאי היתה ההסתדרות צריכה וגם יכולה להוציא אותם מן הכח אל הפועל, מן הדמיון אל המעשה. אבל כל האגודות העבריות וכל העברים שבאמריקה [illegible] מאומה במשך כל השנה. לא ענו, ברוב המקרים, גם על [illegible] [illegible].

מה שהיו נותנים להסתדרות אחד אחד [illegible] קימעה, היתה יכולה היא, ההסתדרות, להזור ולתת בבת־אחת ובשעור מרובה, ברבית כפולה ומכופלה. לו היתה רק הקרן. אולם לברוא יש מאין אין גם ביד ההסתדרות.

ואחרי כל אלה עשה הועד הפועל של הסתדרות, וביחוד נשיאו, הרבה יותר מאשר היה בגבול יכולתם. הרבה יותר משהיה אפשר לעשות באותם התנאים הקשים שנעשו. [illegible] רק הודות לעמלם הכביר של יחידים, העומדים בראש ההסתדרות. [illegible] עברים וחגגה את יובלו של בן־יהודה באופן נהדר רק בעזרתם של חברי הועד הפועל. ההסתדרות לא חדלה לקרוא את האגודות הנספחות עליה ואת כל העברים בכלל לעבודות שונות, שעמדו על הפרק. ההסתדרות הכינה במשך שנת־קיומה הראשונה אספות וחגיגות שונות, ומהן גם חשובות, והשתמשה בכל שעת־כושר ובכל מאורע שבא לידה לעשות תעמולה ופרסום לשפתנו ולספרותנו העברית. אולם מה עשו האגודות העבריות, אשר בערי [illegible], במשך כל השנה, מה עשו כל העברים שבאמריקה לטובת התחיה העברית? — כמעט שלא עשו מאומה.

והיוצא מן הנסיון הזה, כי אין כל תקוה להתחיה העברית באמריקה כל זמן אשר לא יוסד במדינה זו גדוד עברי, כלומר גדוד, אשר יקדיש את חייו להעבודה העברית, כמו שהולך ומסתדר גדוד עברי, אשר ילחם על גאולת ארצנו. אלה אנשי הרוח מקרבנו שאינם יכולים, מאיזו סבה שתהיה, להספח אל הגדוד העברי, היוצא למלחמה לארץ־ישראל, יסדרו־נא גדוד עברי — בכל המשמעות וההוראות של השם „גדוד" או „לגיון" — באמריקה בשביל התחיה העברית.

התחיה העברית קודמת לתחית האומה והארץ.

לתולדות המתימטיקה העברית

מאת

יקותיאל גינצבורג.

הגימטריא.

(סוף).

מוצאים אנו את הגימטריא גם במקום שלא פללנו לה כלל, והוא: בשירה העברית. עוד רבי שלמה בן־גבירול השתמש בה בשיר־התולים, שחבר על כילי אחד, אשר הזמינו לסעודת פורים וקמץ ביין לסעודה. כאשר אזל היין מעל השלחן, לקח בן־גבירול בידו גביע מלא מים „וישא משלו ויאמר":

ככלות ייני תרד עיני פלגי מים;
שבעים המה הגבורים ויכחידום תשעים שרים[28];
שבתו שירים כי פה ישרים מלא מים, מלא מים.

רבי יהודה אלחריזי השתמש בה בשיר קינה על אחד מידידיו, שמת בשנת ה' אלפים תתקס"ה. השיר מתחיל:

היתה שנת איד שנת זעם ועת
יגון והאל שמה קרא נה"י[29].

גימטריאות רבות נמצאות גם בפיוטים וב„יוצרות" של הפייטנים. אולם מעניינות ביחוד הן אלה, הנמצאות בספרות העברית החדשה. רב יעקב אייכנבוים הדפיס בספרו „קול זמרה" שיר, שצירוף הגימטריאות של המלים בכל שורה הוא תקפ"א, כמספר השנה, שבה נכתב:

ברי לב! בחכמה אזרו חיל
[illegible]
יחדיו בקשו חכמה ובה גילו,
הן בה אל אחד הכין שמים.
[illegible]
לכן נא הואילו השכילו.

אופן כתיבה זה מצא לו מחקים רבים. צריך לזכור, כי רוב כותבי שירים וחורזי חרוזים בימים ההם היו אנשים מופלגים בתורה והשכלה, שהביטו על שירים, שאין בהם „מוסר־השכל" או איזו להטים מפליאים, כעל דברים של מה בכך, שאינם ראויים לאנשים „בעלי־דעת" לטפל בהם. ואילו שירים „גימטריאיים", שמכל שורה יוצא מספר השנה, הם הם בחזקת „למוד", שצריך עיון וחדוד השכל. אליעזר הכהן צווייפל, שכתב בעצמו שירים כאלה, אף כי התנגד לגימטריא, מוצא[30], „ששירים כאלה מפליאים ומענגים לבב הקורא ואזניו, כמי שרואה אותם המהירים וקלי הרגלים ששלשלאות של ברזל כבדות ברגליהם, ועיניהם כרוכות במטפחת עבה ומרקדים במחולות במהירות נפלאה בין שורות שורות של ביצים"...

אולם צווייפל לא הסתפק ב„הכשר" זה, ולא נחה דעתו עד שמצא גם „מוסר־השכל" יוצא מזה, והוא, שהשירים האלה עלולים להחליש את אמונת חסידי הגימטריא בקדושתה, בראותם אומנות זו נעשית לצורך הדיוט, על־נקלה, בלא עמל רב.

ראוי לציין, כי א. ב. גוטלובר, כשיצא לערער על המשוררים, „שאסרו את רגלי המליצה בנחושתי הלפ"ק", מצא לנכון לחבר בעצמו קודם לכן שיר לפק"י, כדי להראות, שלא מחוסר יכולת לעשות כמעשיהם של בעלי־הלפ"ק הוא מדבר את דבריו. כל השיר הוא סאטירה כנגד משוררי הלפ"קים — ובשיר עצמו כל שורה עולה תרי"ה לפ"ק:

עם הלפקים כה אריבה
ולאלה כגמול ידם להם אשיבה
ובלפק אוי! היום בזדון אזמרה. — — —

[28] יין בגימטריא שבעים, ומים — תשעים. הכונה: המים נצחו ולקחו את מקום היין.

[29] נה"י בגימטריא [illegible]. עיין בספר [illegible], היוצאה אחיאסף, עמוד 412.

[30] „כרם חמד", ט, 85.

השירות האחרונות רן:

לכו, הוי, אפדו שקים!
כי נואלו כל מליצי הלפקים! [31]

לגלוגו של גוטלובר על הגימטריא בשירה חל כבר בזמן הירידה של הגימטריא, בשעה שנחלשה השפעתה גם על החרדים, והמשכילים התנפלו עליה כעל אחת הנקודות היותר חלשות במבצר החרדים. אולם טעות היא לחשוב, שההתנגדות לגימטריא התחילה רק בזמן ההשכלה. עוד רבי אברהם אבן עזרא הזהיר כנגד ההשתמשות בגימטריא בפירוש הכתובים. כפירושו לבראשית י"ד, י"ד הוא אומר: „וחשבון אותיות אליעזר — דרך דרש, כי אין הכתוב מדבר בגימטריא, כי יכול יוכל הרוצה להוציא כל שם לטוב ולרע"... ובביאור הקצר של הראב"ע על ספר שמות א', ז': „וחלילה שידבר הנביא בגימטרון או ברמיזות"... בדורות האחרונים אנו מוצאים בין מתנגדי הגימטריא אנשים בעלי השפעה, כרב"ח, רבי יעקב עמדין [33], בעל ה„חוות יאיר[34] ועוד אחרים.

הטענה היותר חזקה כנגד הגימטריא בתור אופן הוכחה היא, שאין לך דבר־הבל שבעולם, שבהריצות ידועה אי־אפשר להוכיחו מן הכתובים על־ידי גימטריא. בכלי־זין זה השתמשו כל אלה, שבאו להלחם נגד הגימטריא, וגם ההיסטוריה בעצמה, כשבאה להחריב את פועל־ידה זה ולהחליש את השפעתו, לא מצאה אמצעי יותר טוב מזה. כת השבתאים, שהרבו להשתמש בגימטריאות, מצד אחד, והיהודים המומרים, שהפצו להתרצות אל אדוניהם החדשים בהוכחת אמתות הדת הנוצרית על־ידי גימטריאות מן התורה [35], מן הצד השני, פקחו את עיני לומדי התורה לראות, כי על־ידי הגימטריא אפשר לא לבד להוציא את דברי התורה מידי פשוטם, כי־אם גם להכניס לתוכם תורה חדשה לגמרה. הרבנים, ביחוד אלה, שהיו מוכרחים לבוא בוכוחים את המומרים והכהנים הנוצרים [35]. מהרו תיכף לכרות את הענף היבש, שעמדו עליו איה. הרב יהודא אריה די מודינא, שהי במחצית השניה של שנות המאה השש־עשרה, מתאונן בספרו „ארי נוהם" על המקובלים, „שהמציאו ראשי תיבות וכופי תיבות וגימטריאות וחשבונות במילואו, בחסרונו, עם הכולל וביתו, במספר קטן, במספר גדול, עד שיתישב לרצונם — — — כי מי זה ישבר ארב פרה והריף יוכיח ההפך מכל דבר ודבר באותו דרך עצמו, וכן אני אומר לשומדים ברצונם [illegible] על פי ראשי תיבות וגימטריאות [illegible] בעצמו נגד פניהם — — — ובאמת מתחייב אני להוכיח באופנים הללו כל שקר וכל כזב וכל הזרות שבעולם, כאשר עשיתי פעמים רבות עם השומדים, בכל פעם אשר רצו לנצחני בראשי תיבות וגימטריאות באיתי מקום, באותו דרך עצמו המצאתי פתע פתאום ההיפך דבריהם ממני — — — ולזאת תקרא חכמה? וחכמת האמת אשר הם ההיקשים? איה הם המופתים? איה הראיות?"

זאת היא הבקורת היותר חריפה, שנכתבה כנגד הגימטריא. אולם הגימטריא הכתה שרשים כל־כך עמוקים במחשבה העברית, עד שבשנות המאה התשע עשרה עדיין מוצאים אנחנו אנשים כצוויפל וראבי"ה נלחמים כנגד הגימטריא ומשתמשים בנשק זה, שהשתמש בו גם ה„ארי הנוהם". אליעזר הכהן צוויפל נגע פעמים אחדות בשאלת הגימטריאות, אף כי חבב אותן בתור שעשועים, ובספרו הראשון „מינים ועוגב" (שנדפס בשנת „ידעתי כי גדול וטוב ה'" לפ"ק) נתן גם שיר לפק"י. אבל הוא התנגד בכל תוקף לאלה, שהשתמשו בהגימטריא בתור אופן הוכחה, או שהאמינו לדברים, שבא עליהם המופת ממקור זה. במאמרו אשר במחברת התשיעית של „כרם חמד" הוא מזהיר את הקורא, „לבלי לכת אחרי דברים המאחיזים ומסמאים את העינים", כמו, למשל, ה„סברה", שמפני שפרקי האצבעות הם י"ד במספרם, לכן נקראת היד י"ה, או שלפי שכל דבר הנעשה בכל היכולת משתמשות בו שתי ידים נקרא הענין ההוא כ ח, כלומר, יד מכופלת שמספרה עשרים ושמונה, ו„כדומה לגימטריות אלו שמפתות את לבב הנמהרים להאמין שיש בהם ממש".

ובמאמרו „דברי הגימטריאות" ב„כנסת ישראל" שנה ראשונה (עמוד 153), הוא מוסיף להוכיח, כי על כל דבור ודבור יש פנים לכאן ולכאן. למשל: „כי לא דבר ריק הוא מכם" עולה בגימטריא „גימטריאות"; „כי נגע הוא מכשול וחדק" הוא גם כן בגימטריא „גימטריאות".

וכדי להראות את תהפוכות הגימטריאות נותן צוויפל שורה ארוכה של גימטריאות משונות ומגוחכות, המראות באופן בולט, עד כמה רעוע היא יסוד הגימטריא בתור פירוש: ת י ר ר בגימטריא „אלהי ישראל" או

[31] „הכוכבים", כרך א, עמוד 30.

[32] על המאמר ב„אורח חיים" (הלכות ציצית, כד): „גדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצוות — — — ציצית עולה ת"ר, וח' חוטין וה' קשרים י"ג, הרי תרי"ג, — מעיר הב"ח: „ — — איז מה שעולה תרי"ג גורם ששקולה כנגד כל המצוות, שאין זה ענין במלה כשהיא עולה כך וכך, אלא שמה שעולה כך וכך הוא גורם לזכרון שעל ידי שעולה על מחשבתו דציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים י"ג הרי תרי"ג, על ידי כך יזכור כל תרי"ג מצות..."

[33] בספרו „לחם שמים" על אבות פרק ג.

[34] „חוות יאיר", שאלה ר"י: „והמובחרים שבגימטריאות הם אותן המכוונים בלי דוחק — — — ובכולם לבלות הזמן בהם אסור כי ודאי אחרי התפוש יראה וימצא אלפים ורבבות — — — והיא מלאכה ואינה חכמה".

[35] המומר אלהגן פאולוס מראה בספרו Mysterium Novum, שנדפס בשנת 1582, שהמלים „והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים" עולות בגימטריא 3963, שהוא מספר השנים, שעברו מבריאת העולם עד הולדת ישו הנוצרי, והמלים „ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" — הן בגימטריא: „בני, משיח, יולד". „עד כי יבא שילה" — בגימטריא 462, וככה גם „ישוע בן דוד". „יקום שבט מישראל" — בגימטריא „ישוע בן דוד" (?) ועוד כאלה. המומרים האלה הועילו הרבה להתפשטות הגימטריא בקרב הנוצרים ולירידת ערכה אצל היהודים. עיין בספר Biblia Cabalistica של וואלטר בינלי.

הדוגמה הבאה להלן היא אופיינית מאד לגבי הויכוחים ההם: מומר אחד טען: „עד כי יבא שילה ולו — הרי רמז לישו בראשי התיבות". [illegible] ראשי התיבות בפסוק „לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה [illegible]: „לא יש מוב רע כישו" („שילה" לאדולף פוזנאנסקי, חלק א [illegible] עמוד [illegible]).

„ה׳ אהיה אדני צבאות״, וגם „סמאל לילית״. תרומה בגימטריא „השכינה״, וגם — „לילית״. משה בגימטריא „אל שדי״, וגם „אלהים אחרים״. תורה בגימטריא „בוגרת״, וגם — „שוה פרוטה״. תרח אבי אברהם בגימטריא „קודש קדשים״. עשו בגימטריא „שרים״, ועוד, ועוד הרבה גימטריאות כאלה.

אותו הספור המיוחד ב„גימטריאות הרבעים״, שאנו מוצאים אצל צווייפל, אנו מוצאים גם אצל מתנגד אחר לגימטריא, והוא רב אליקום בן יהודה המולזאהגי, מחבר הספר ראבי״ה. בספר זה מותח המחבר בקורת קשה על ספריהם של צונץ וראפאפורט בחכמת ישראל. בין יתר הדברים הוא מערער על דעתם, שהפיוט הידוע המתחיל בחרוז „אנסיכה מלכי לפניו בהתהלכי״ נכתב על־ידי רבי אלעזר הקליר, מפני שהגימטריא של החרוז הזה עולה אלעזר קליר [37]. והוא מראה, שבאופן כזה אפשר להוכיח, למשל, כי גם ספר בראשית נכתב על־ידי רבי אלעזר הקליר, מפני ש„בראשית״ (913) בגימטריא: „מני הקטן אלעזר קאליר״. „דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים״ עולים: „מני הקטן אלעזר הקאליר״, ועוד. ועל־ידי גימטריאות דומות לאלה אפשר להוכיח, כי כל ספרי התנ״ך והתלמוד נכתבו על־ידי רבי אלעזר הקליר. בסוף דבריו על הגימטריאות הוא מפתיע את הקורא בהמצאה נפלאה, והיא — שהחרוז „אנסיכה מלכי לפניו בהתהלכו אומצו בהמליכי״, שלפי דעת צונץ וראפאפורט הוא עולה כמספר „אני אלעזר בירבי יעקב קיליר״ (1164), עולה גם: „אני שלמה יהודה ליב הכהן ראפאפורט (1164), וגם: „אני ליפמאן דאקטור צונץ מברלין (1164), וגם: „הקטן משה הלוי לנדא מדפים מפראג״ (1164).

כמו במאמריו של צווייפל, כן גם פה אנו מתפלאים למספר הגדול של גימטריאות, שאויב־גימטריאות זה מצא לנחוץ לתת בספרו. הראבי״ה נותן יותר מחמשים דוגמאות, ובהיות שאת כולן היה צריך למצוא בעצמו, אנו יכולים להחליט, שענין הגימטריאות היה קרוב לרוחו הרבה יותר מאשר חשב הוא בעצמו, ושבאמת מצא עונג בשעשועים אלו של המצאת גימטריאות מגוחכות. בכלל היה איזה כח מושך נעלם בין עולמם הרוחני של כמה מהלמדנים והחוקרים היהודים בדורות האחרונים ובין עולם המספרים, והכח הזה התבטא בשעשועים בלתי־מועילים כאלה ובנסיונות להביע רעיונות על־ידי מספרים. מהות הכח ההוא אולי תובן לנו יותר, כשנשים לב למספר הגדול של מהנדסים מצוינים, סוללי דרכים חדשות במדע, שהוציא מקרבו העם העברי במשך הזמן הקצר, מיום שניתנה לו האפשרות לפתח את כל כשרונותיו. המספר הגדול הזה מוכיח לנו, שתמיד היתה צבורה בעם העברי אנרגיה מתימאטית כבירה, אנרגיה, שבקשה לה מוצא ולא יכלה למצאהו. מתוך הגימטריאות והחקירות על־דבר צירופי אותיות אנו שומעים לפעמים זעקת נשמתו של איזה ניוטון או פאסקאל יהודי, שעל־ידי תנאי זמנו הוכרח לנדוד כל ימיו במרחבי עולמות הרחוקים מהלך ת״ק מאות שנה משורש נשמתו [38]. ככה אנו מכירים לפעמים בציורי איזה „מזרח״ ישן פרכוסי נפש אמן עברי, שתנאי החיים סגרו לפניו את עולמו, עולם האמנות, ושיכול להביע את המית נפשו רק על־ידי ציורי „מזרחים״ מסולסלים.

* *

סבור אני, כי הדברים שנאמרו למעלה יספיקו לתת להקורא מושג נכון על־דבר שלש מדרגות ההתפתחות, שמנו חכמים בכל דבר אורגני, ושאנו מוצאים אותן גם בגימטריא, והן: הצמיחה, הגידול והכמישה. אנחנו עדים היום לגסיסתו האטית של חזיון מיוחד במינו, המעביר קו־מאחד בין נערעפסו מלך מצרים — ואליעזר צבי הכהן צווייפל, בין נירון קיסר וא. ב. גוטלובר, בין המקובלים וכהני הדת הנוצרית. הגסיסה בודאי שלא תגמר כל־כך מהר, אבל אין שום ספק בדבר, שלכל הפחות אצלנו היהודים עוד לא ימשכו ימיה. אצל העמים האחרים הגימטריא עודנה חדשה בערך [39], ולכן אנו מוצאים עוד בזמן הזה תיאולוגים נוצרים משתמשים בגימטריא באותם האופנים ולאותן המטרות, שהשתמשו בה המקובלים ובעלי הסוד העברים. בימים האלה מונח לפני ספר על־דבר הקבלה, שנכתב על־ידי פ. ב. בונד וט. ס. לי [40], שלולא היה כתוב בפירוש על שער הספר, כי נדפס בשנת 1917, ולולא סגנונו המדעי המודרני, אי־אפשר היה להבחין בין החקירות הנמצאות שם והדרשות הגימטריאיות של המקובלים בימי הבינים, — מלבד זה, שהמקובלים דרשו כמין חומר רק את התנ״ך, ואלה משתמשים לגימטריאותיהם גם בספרי הברית החדשה [41]. ספרים ומאמרים כאלה נכתבו לעשרות בשפות שונות, וכל מי שיבוא להשוות את החומר הצבור בהן עם דרשות המקובלים ימצא הרבה דברים מלאי־ענין. מה שמענין אותנו בזה הוא, שבפנה אחת בספרות התיאולוגית הנוצרית — יען כי השקפת רוב התיאולוגים הנוצרים על הגימטריא היא יותר מדעית מזו, המובעת בספרים והמאמרים ההם — הולכת ונשנית לנגד עינינו ההיסטוריה של הגימטריא העברית בימי הבינים. וכשנזכור, כי ראשית ירידת הגימטריא אצל היהודים התחילה יחד עם עליתה אצל הנוצרים, ואולי גם בסבת עליה זו, אז יעלה על לבנו מבלי משים החוק הגדול, השורר בטבע, חוק קיום האנרגיה, שעל־פיו אין שום אנרגיה יכולה להבטל ולהשמד מתחת שמי אדוני. זו רק פושטת צורה ולובשת צורה, אבל עצמיותה העיקרית עומדת.

[37] באמת, היו לצונץ ולראפאפורט גם טעמים אחרים לדעתם; אבל עוסקים אנו כאן רק בענין התיחסות הראבי״ה אל הגימטריא, ולכן לא נגע פה בשאלה, מי צדק באותו נדון: צונץ וראפאפורט או הראבי״ה.

[38] ראובן אשר ברודס מצייר בספורו „הדת והחיים״ טפוס כזה. „טודרוס בעל הגימטריאות״ הוא שם הגבור, המפליא את מכריו בחריצותו בגימטריאות. ברודס מצייר אותו בתור איש בעל כשרונות נפלאים, שאי־ההתאמה בין תביעות נפשו והסביבה היא בעוכריו. הוא מרגיש, שאיזה דבר חסר לו, ואינו יודע מה הוא, והוא משביח את המית נפשו בשתית יין ובגימטריאות.

[39] בספרות הגרמנית, למשל, הופיעה הגימטריא בראשונה בשנות המאה השש־עשרה, ובספרות האיטלקית — בשנות המאה השבע־עשרה.

[40] The Cabala, by F. B. Bund and T. S. Lea, Oxford 1917.

[41] דוגמאות אחדות מהדרשות, הנמצאות בספר הזה: „שמש יהוה״ — הוא בגימטריא (666) (המספר הנמצא בספר החזיון של יוחנן). „שישי״ בגימטריא (666) (ומ״ד דגושה נחשבת אצלם לששים ולא לשלשים). „הבל״ בגימטריא 37, שהוא החלק השמונה עשר של אותו המספר, „כריסטוס״ ביונית עולה 1480, שהם 40 פעמים 37 (עמ׳ 60—68).

מאת
ישראל זנגביל.

עִקַּר־הַלְאֻמִּים

[illegible]
א. ש. אורלאנס.

י"א

ובתקיפה חדשה זו תגיע צריפתו של הלאום הבלול לתכלית רפשטות — אחדותן של כל דתות המדינה ויחודן של הכנסיה והמדינה. הדת השלטת חשבה תמיד את שאר הדתות כנמצאות במקום שלא בקשו אותן, ואזרה את כל מאמצי כחה להרוס אותן: פעם דנה את הכופרים לשרפה ופעם חייבה אותם חובת גלות, או [illegible] של [illegible] בספרו, [illegible] בצרפת ומר בילוק באנגליה הרגישו תמיד, כי הגוי צריך שתהא לו אחדות בדת — ובעל־כרחי אני מודה למאציני, כי בלא אחדות זו יש בלאום טעם לפגם — אולם דוקא בחלקה של גרמניה נפל להבחין, על־ידי טרייצקה, כי מלחמת האנטישמיות היא מלחמה נזעית ולא דתית. אבל לא ידעו ולא יבינו החסידים ובעלי־ההגיון הפילוסופיים, [illegible] המיוחדת להם, את האחדות הנזעית והדתית הזאת. לולא הלחץ והרדיפות, שעמדו להם למעוטים הדתיים, או לולא התמיכה שהם מקבלים — כמקרה המעוטים הנזעיים בבאלקאנים — מאת בעלי ההכרה של בני־דתם בארצות אחרות, במקום שהם הרוב המכריע, כי־אז היו גוועים חיש־מהר בכורי־ההתוך הלאומיים. כי כל כור־התוך לא רק שהוא מהתך וממזג את הדתות השונות לדת המדינה, כי־אם הוא מהתך גם את כנסיתה של המדינה וצר אותה בצלם המדינה. המדינה לא ידעה מעולם שלו בנפישה מחמת הצר הזה, והיתה חותרת תחתיו אפילו בשעה של־מראית־עין היתה עוסקת בהקמתו. מה שעשה קונסטאנטין בזמן שהקים את הכנסיה הנוצרית היה להוריד את הנוצרי מגדולתו. ד"ר סטאנטון קויט מזכירנו, כי אפילו הקתוליות לא היתה לכתחילה בין־לאומית — כי הלא קתוליות רומית [illegible] טויות לאומיות — כי לא לותיר ולא צבינגליוס כסו על רצונם בחופש פוליטי מאת האפיפיור, בה בשעה שהפרוטיסטאנטיות האנגלית עמדה לגמרה מן הצד — היתה רק פרוצם מקביל להתפרדותה לגויים שונים; [illegible] על־דבר התפוררותה הלאומית.

אפילו אותם הגויים, שהדת שלהם היא בין־לאומית, נבדלים בעבודת אלהיהם. הדרווישים המרקדים, כהני האיסלם האנאטולי, — לפי עדותו של מר טונבי — אינם אלא ציילגי־אטים גלהבים של ההילו־ניות האנאטולית העתיקה. באופן אחר אין הדת והנזע מסתגלים זו אל זה. האכר האלבאני נרהם בודאי למשמע אזניו, כשהכהנים היונים הגידו לו, כי ההרימו את לשונו, משום שהנוצרי לא יוכל להבינה. ראספוטין סבר, כי הנוצרי היה רוסי וחבר הכנסיה היונית היה, ותורתו של [illegible] עולמים היה **הלאום** האל האמתי; ואף־על־פי שבשעת שלום ניתנה הרשות למשול גם לאלהויות־ממדרגה־שניה, בשעת מלחמה, כשישב האדון האל Patrie, אל קנא ונוקם, על כסא־מלכותו, לא נשא אלהים אחרים על פניו. אותו רוח־העם שעשה את אלכסנדר מוקדון לקדוש נוצרי לא יתקשה לעשות את הנוצרי לאלכסנדר. קרבן־הדמים בעד הגוי — וקרבן זה איננו מחוסר צד נעלה ונשגב — יש בו כדי לעשות את אולמי בתי־התפלה שיהמו מהזכרות־נשמות צבאיות: להפוך את בימותיהם לעמודי־הגיוס לעבודת הצבא; לשיר הימנאות בדימונסטראציות לשם הלוואות־המלחמה ולהסגיר את הכופרים ביד [illegible]

כל זה לא נעשה צורך מחלט אלא משעה שהנוצרי נמסר ליד קיסר, כי בשעת מלחמה, פחות מאשר בזמן אחר, אין הגוי יכול לוותר על אלהיו. הסימן הבולט החדש במצב זה הוא, שעם התגוונותה של הנצרות מתחילה דת הלאומיות להכיר את עצמה. אם המלחמות [illegible] בשנת 1646 [illegible] וכל מה שהדת, כשהיא לעצמה, תבטל, כן יגדל כח האל Patrie [illegible] ובהבטיחו אפילו חיים לעולם־הבא בחיי הגוי. וכך אנו רואים כבר, שהפרופיסור לואזי, בספרו Mors et Vita, פונה מתקותו הנכזבה לעולם נוצרי מתוקן, אל דת של צרפת, אף־על־פי שהוא בעצמו מגלה לעין השמש את השקר הלאומי שבקתוליות הצרפתית החדשה. ולא יעבור זמן רב — ונולי־הנצרות ימצאו את עצמם מעורים וממוזגים, אפילו עם אלה, שהם עודם נוצרים בשמם, באמונה חדשה־ישנה זו, המתחילה להכיר את עצמה.

ודאי הדבר, שעוד יעברו דורות הרבה עד אשר תגרשנה הדתות הלאומיות מעל פניהן את הדתות הקיימות, שהחזקה בידיהן היא: [illegible] הכנסיה, המדינה [illegible] החוט המשולש של האמונה המאצינית החדשה [illegible] לאום הפשוט.

אמריקה זו, שרק שלשים אחוזים ממאה מבקרים בה את בתי התפלה, תהיה בלי ספק הראשונה למזג את מאת־ושמונים־ושש הדתות שלה עם הכתות המשונות, אשר לא תספרנה מרוב, לדת אמריקאית אחת. דת זו תהיה לא המורמוניות — שהיא חולשת המח וחולשת הגוף — ואף לא ה„מדע־הנוצרי" — המצרף את המדע בלא פרטיו ודקדוקיו ואת הנצרות בלא הצלב — דת זו תהא „אמריקה" —

„אשירה לך, ארצי,
[illegible]
[illegible]

למוד ההימנאות התחיל כבר. **תעודת־העולם** נחקקה על פסל־החירות, וזה לא כבר גוכחה מחדש על־ידי הנשיא ווילסון. „איטליה בתור דת, — קורא מאציני — **רומה של הקיסרים** נתנה לעולם את אחדות הציוויליזאציה, אשר אכף כח האגרוף על אירופה. **רומה של האפיפיורים** נתנה אחדות של ציוויליזאציה, אשר אכפה האבטוריטה על חלק גדול של מין האדם. **רומה של העם** תתן, אם רק אתם, האיטלקים, תהיו יותר אצילים, אחדות של ציוויליזאציה, אשר תתקבל ברצון על־ידי הסכמתם החפשית של כל הגויים".

„צרפת הנצחית! — קורא גאבטון ריאו, בשובו מן החפירות. — [illegible] קנאת זכויותיו של מין האדם! אבירת החירות!" „גוי [illegible]! — עונה מקהלת המטיפים בגרמניה. — עם סגולה! זרע אדוני לעתיד לבוא!"

אולם כל זה איננו אלא תעודתה של היהדות מקדם קדמתה, מזמן „בראשית": „ונברכו בך כל משפחות האדמה". או בלשונם של הנביאים: „כי מציון תצא תורה" — ציון זו, שישראל שב ודורשה לאחר אלפים שנה. וכך סובב־חוזר הגלגל ושב על סביבותיו. ונדמה, ש**היה יהיה** גם יהודי וגם יוני, וכל אחד מהם יהיה נאמן יותר למקורו משהיה תחילה. נוצח פולוס השליח **ותעודת־העולם** בנוסחה הנזע או העם, אשר, כפי שראינו, היא סימן טבעי ונכון של הלאומיות, ואשר היתה תורתו של ה„עם הנבחר" הראשון, כנראה, היא אותו הכלי של רוח־האדם, אשר לא יסוף לעולם. אבל [illegible] כלי זה כחרב בהוהו — **תעודת־העולם** של עם כפוג יסורים וקרבנות: ואותן מנבואות התנ"ך, שבאו כביכול לבשר את ביאת המשיח (הנוצרי), לא היו אלא בטויים קדומים של הרוח היהודי, אשר [illegible] בטעותו לחשוב, כי הוא כותר אותם. כי בעיקר לא היה ריבו של פורוס עם הלאומיות אלא ריב עם הסוציולוגיה — אותה הסוציולוגיה המקודשת, אשר הד"ר סאליבי מקלס את תורת־השבחת־הנזע שלה ומר ראמסי מאקדונאלד — את הסוציאליות. „קהלת ישראל, — אומר מר ראמסי מאקדונאלד בספרו „התנועה הסוציאלית" — עם סדריה של זכויות הכלל והפרט ואיסוריה על המהלכים הכלכליים, הלכה לטמיון בפני הציוויליזאציה של ההון... אולם תכונותיה הרוחניות [illegible] יות — הוא גומר את דבריו — קוראה את ההיסטוריה ברוח ההיס־טורי".

וזה הוא יותר ממה שההיסטוריה עצמה — הכתובה בידי הפרופי־סורים — יכולה לעשות; כי אפילו טרייצקה לא ידע, שהאידיאל שלו, שגרמניה תהיה לאורגויים, כשהיא עצמה נקיה מיהודים, לא היה אלא גנבה ספרותית משל היהדות והקוי גם לה. המשורר בלייק היה היסטורי יותר מן הפרופיסורים. בכתבי את הבית המפורסם שלו:

„בלי הפוגות יילחם רוחי,
שנת להרבי לא אתנה,
עד [illegible]
פה באנגליה, על מכונה".

כך אפשר להרים גם את דיפלומטיית ממדרגת עולמית [illegible]
[illegible] בכרין של האנט, יכול להתגרו [illegible]
תורה לכל הגויים. ולטובתם של הגויים [illegible]
חזק יותר מאשר הרגש העולמי יכול להיות. [illegible]
ביותר, הוא אהבת המשפחה: מחוץ למשפחה [illegible]
הזרים; והנכרים — מחוץ לגוי. מדת רגש הקבוץ וממשותו משתנות
ביחס מהופך אל התרחבותו. כבור־המחוז הוא בשעת הצורך קנין
[illegible]
[illegible]
ניים האדירים. מצינו, שהמחוזיות משמשת יסוד יותר מוצק אפילו
מן הלאומיות. הכפרים מעוררים את לב המשוררים יותר מן
[illegible]
אדרבה, עולמי האיזיסוף נות להם לשכון בתיבתי [illegible]
הגויים את תעודותיהם לא [illegible]
[illegible]

[illegible] כי [illegible] יגוי היתה תעודת־העולם
שלו — האחר קם [illegible] גופי. אילו אם נטה את התעודה
הזאת כלפי פנים — על־ידי [illegible]
שקראתי לזה, אין שום סבה בעולם, שלא יוכלו [illegible] בעת
ועונה אחת. אהה! האימפריאליות האינטרנציונלית [illegible]
לביאת אלכסנדר שלה, ולעת עתה המשפט לגויים היחידים
צריך להיות כתוב בפלים, שפורום השליח השתמש ביחס אל היהודים
המסובבים אותם:

„אין צדיק, אין גם אחד; אין משכיל. אין דורש את אלהים.
הכל סר יחדו נאלחו: אין עושה טוב אין גם אחד. קבר פתוח גרונם;
לשונם יחליקון; חמת עכשוב תחת שפתימו: אשר אלה פיהם מלא
ומרירות; רגליהם ימהרו לשפוך דם; שוד ושבר במסילותם; ודרך
שלום לא ידעו".

[illegible]
מבחינת נסיון היסטורי, אשר מן הדין הוא שיקבלו עליהם את הכעיף
האחד־עשר של אמונתו של מאציני, האומרה, כי הלאומיות היא [illegible]
של כל העמים, שכל אחד מהם ממלא את תפקידו בהתקדמות האנושיות.
כשאנו רואים איך רצחה ידעותו של עם מאציני את [illegible]
ליביה סמוך לצירינה", אפשר שנמצא נוחם לעצמנו, כשנוכח, כי
נצחונו של כח־המקום על פורום השליח איננו נצחון גמור
כמו שהוא נראה לנו לכתחילה, כי אפילו אמריקה — תקותה האחרונה
של האנושיות — הולכת, ומצטמצמת לאמריקאיות. [illegible]
אמריקה הלא היא ארץ רחבת־ידים עד למאד — ממש מלכות רומה
בפני עצמה; ו„התכלית של ההיסטוריה המודרנית" לא בכל
גוע קטנטן עז־פנים היא שורה, כי־אם בהתמזגותם. עוד מספר לויתנים
כאלה — ונדע למשוך אותם בחכה. הלאום ההודי העתיד לבוא
גם כן יהיה הסינתיזה של קונטיננט־ממדרגה־שניה. וגל זה של גזעיות
קנאית לא יספיק לשטוף לזמן רב את „אירופה החדשה" האמתית,
אשר אפילו בשעת מהומה די היה לשתי קבוצות [illegible] את [illegible]
כי ידידנו הישן, החוק של עבודה־[illegible]
סמוכה, עודנו שואף לבקשה האלכסנדרונית [illegible]
ואם הגבולים האחרונים של הלאומיות קבועים מראש — כשם [illegible]
קבועים כפי הנראה — על־ידי תחומי [illegible]
הסמוכה, אם איפוא כיום הזה [illegible]
התרחבו לאין שעור על־ידי אותם הגורמים ממש, שצמצמו את [illegible]
ארצנו — הקיטור והחשמל. מבלי הקיטור והחשמל, [illegible]
היתה אמריקה לעת כזאת מין אירופה, אשר מדינותיה השונות נהפכו
[illegible]
לעכב את הויתה של אמריקה באירופה, במקום אשר הגויים שלנו
יהיו למדינות בפני עצמן. אי־הסדר של שעה זו סימן מובהק הוא לסדר־
[illegible]
החברות בין־הלאומיות מהרה הציוויליזאציה לפתח את שיטת־העצבים
שלה. כשאני בא לבארצילונה ונוסע במרכבת־הרחוב במחיר קשיטה
אחת ובוויניציה באנית־הקיטור במחיר קשיטה אחת, אני מרגיש, כי
התקופה שקידם ההיסטוריה [illegible] אף אם בדרך מכוערה ביותר
ובמדרגות פחותות־ערך מהרמת [illegible]
הדרישות ליסוד אגודת־שלום של הממלכות —
יותר משיש בהן משאלת־לב המתגעגעים לשלות פרים ועתודים, יש בהן
הכרה ברורה, כי כל מלחמה אינה אלא מלחמת־אחים. אותו המאניפסט
גופו, המכריז על „עיקר־הלאומים", מכריז גם כן על העיקר הסותר
של אגודת־עולם — עיקר זה סותר הוא, מפני שעם הסרת
הסכנה יקהה עורק החיים של הלאומיות ועוקצו ינטל ממנו. כי המלחמה
היא מחירה של לאומיות משוכללה בכל הפרטים.

לאומיות־העולם יכולה לבוא אפילו מחר — לו
רק התנפלו עלינו יושבי־מארס. וצר מאד, שמר ווילס, אשר תאר
התנפלות מעין זו באופן כל־כך בהיר, צמצם אותה רק על אנגליה
הוא היה צריך לערוך סכנת־מארס זו בשביל כל העולם כולו ולסדר
את התפרצותה בלב „הרמגידון". אז היה מתאגד כל העולם, כמו
שהתאגדה אירופה — בציורו הישן של הקיסר הגרמני — נגד
הסכנה הצהובה".

(סוף יבוא).

מִכְתָּבִים אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

מערכת נכבדה:—

בבקשה לפרסם בעתונך את הקול הקורא הזה של אגודת המורים העברים בניו־יורק אל כל המורים העברים באמריקה וקנדה.

חברים מאד נכבדים! שאלת החנוך העברי עוד לא מצאה את פתרונה הראוי לה לפי חשיבותה בכל הזמנים, ובפרט בימינו אלה, שעה הרת־עולם. בה בשעה שעמנו מתעורר לחיים חדשים, לחיים לאומיים בריאים ושלמים, עוד לא נעשו הצעדים הממשיים להכין את הדור הצעיר לקראת השעה הגדולה, שתדרוש ממנו את כל מרצו והתמכרותו.

החנוך העברי עוד לא הוכר כראוי בתור גורם כביר ועיקרי מצד הקהל העברי הגדול, ואם נעשו איזו שנויים לטובה בחנוך העברי, הרי באו רק לרגלי מסירות־נפשם של אחדים מחברינו המורים, הנאמנים לתרבותנו.

אולם בעת האחרונה, כשהתחילו העברים באמריקה להתאחד ולהתארגן להסתדרות עברית, מצאו המורים העברים עוזרים ותומכים בעבודתם הגדולה, עבודת החנוך העברי, ובימים האלה, כשההסתדרות העברית נכנסת לועידתה השנתית השניה, יבואו המורים העברים בדרישותיהם החנוכיות אל הועידה הזאת.

לתכלית זו אנו מזמינים את כל המורים העברים, שהחנוך העברי קרוב ללבם, להשתתף אתנו בועידת המורים המיוחדת, שתהיה ביום ו', 16 באפריל, באולם פאסיפיק, 209 א. ברודווי, ניו־יורק, בשעה הראשונה אחר הצהרים.

בועידה זו תעובדנה תכניות והצעות, איך לאחד את כל המורים, וגם דרישות להסתדרות העברית ולכל המוסדות הלאומיים, איך ובמה לתקן את החנוך העברי, שיהיה ראוי לשמו, שיהיה עברי ולאומי ושיקשר את הדור הצעיר אל תקוותינו בארץ עתידנו בעבותות השפה והתרבות העברית.

בכבוד ובברכת התחיה העברית

ק. וויטמאן, יושב־ראש לועד הפועל.

ז. הלר, מזכיר.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

בימי 15 16 באפריל נערך בניו־יורק הועידה הראשונה של הסתדרות בני ארץ־ישראל באמריקה". הרב טייטלבוים פתח את הועידה ואחרי נאומי הנהלה של מר י. ד. מארגנבסקי, שבחר את הנהלת של הועידה נבחר ליושב־ראש הרב [illegible].

אחר הוויכוחים נתקבלו ארבעת הסעיפים האלה בתור תכנית ההסתדרות:

א) להשתמש בכל האמצעים כדי לסייע להתפתחותה הכלכלית של ארצנו, לקיים ולחזק שם את המעמד התרבותי ברוח תורתנו.

ב) לסדר את כל בני ארץ־ישראל, הרוצים לשוב לארץ, ולתת את היכולת בידם לבצע את זממם.

ג) להמציא לבני ארץ־ישראל אשר בארצות־הברית ובקנדה ידיעות נכונות בדבר המעמד והתנאים בארץ, וכדי שבני ישראל הנחוצות, שתתעוררנה במשך הזמן בעניני הישוב, וכמו כן לעמוד בקשר תמידי עם בני הארץ בכל הנוגע לצרכיהם.

ד) ההסתדרות תשמש באמריקה באת־כח ראויה לעניני ארץ־ישראל.

הפקידים האלה נבחרו לשנה הבאה: הרב חיים הירשנזון — נשיא של כבוד; הרב א. טייטלבוים — נשיא; י. ח. מארגובסקי — סגן לנשיא; ב. מנדלזון — סגן שני; ש. כהן — גזבר; בבלין — מזכיר; הרב מ. שפירא — מזכיר הכספים.

נתקבלו מכתבי־ברכה מאת לואיס ד. בראנדייס, נתן שטרויס, אברהאם שטרויס, הנרי מורגנטוי, א. עליס, ד"ר אטיס ה גלאיבורג, מי שהיה בירושלים שגריר (קונסול) ארצות־הברית, ועוד עסקנים לאומיים מפורסמים.

— השליחות הרפואית של „הדסה" תפליג מניו־יורק לארץ־ישראל, ברשות ממשלות ארצות־הברית ואנגליה, בראשית חודש מאי. הסתדרות „הדסה" קצבה סך 250,000 דולאר לצרכי השליחות בשנתה הראשונה. בשליחות נמנים רופאים, חובשות רופאיישנים, יורדים, מוכניים ומומחה לעניני נקיון ובריאות — ביחד ארבעים ושלשה אנשים. בירושלים כבר הוכן לצרכי השליחות בית־חולים מיוחד, שכולל בתוכו חמישים מטות. השליחות תפתח בית־ספר לחובשות ותרגיעת־רפואה בערים הגדולות. כמו כן תבקרנה מרכבות־רפואה לעתים תכופות את המושבות. השליחות מוליכה עמה כמות מרובה של חמרי רפואה.

בראש השליחות עומד ועד בן שלשה אנשים, והם: א. ז. לוין־אפשטיין, בא־כח הועד הזמני לעניני הציוניות — מנהל וראש; מרת א. ל. זלינסברג, באת־כח הסתדרות „הדסה" — סגנה למנהל; ד"ר יצחק הירש, ראדיאלוגיסט מפורסם — ראש לרופאים.

יחד עם השליחות הרפואית שולחת „הדסה" שבעים ארגזים גדולים מלאים בגדים בעד עניי ארץ־ישראל. הבגדים האלה נאספו על־ידי חברות „הדסה" בכל תפוצות אמריקה. לאחר זמן ישלחו שמה עוד בגדים ושאר דברים.

— „הצלב האדום" שלח לארץ־ישראל ועד בן ששים, אשר הד"ר דזשאן ה. פינליי, המשגיח על החנוך במדינת ניו־יורק, עומד בראשו. תעודת הועד היא לעזור לבני הארץ ולעמוד להם ברחקם. העבודה הראשונה של הועד תהיה להקים שם ארבעה מוסדות לבער מן הארץ את הטיפוס, החלירע ושאר המחלות המתהלכות. כמו כן יפתח הועד בית־חולים גדול עם תחנות־מרפא בשכונות שונות. הועד יעביר גם בחירות בגדים ומזון וכרמת הדרכות.

הועד ישתדל להפוך את הארץ לארץ נקיה ובריאה. בין חברי הועד ישנם גם מהנדסים מצוינים, שתפקידם יהיה להעביר תחת הוצאות ירושלים רשת של ביבי־מדמנה וצנורות־מים.

— הועד הציוני הרשמי עם הד"ר חיים ווייצמאן בראש כבר הגיע לארץ־ישראל. יהודי יפו, ובפרט יושבי תל־אביב, יצאו לקראת הועד וקדמו את פניו בשמחה ובהתלהבות. הנציב הצבאי של יפו קבל בביתו את חברי הועד וגלה את דעתו לטובת הרעיון הציוני.

בירושלים נערכה לועד בבואו לבית־פנים נהדר מאד משמרת כבוד של פקידים וחיילים עברים לותה את הועד אל העיר, וכל היהודים פנשרו בבית־ממלכתי לאימציית. ביום ד', 11 באפריל נקרא בירושלים חג לכבוד הועד. כארבעת אלפים איש מכל פנות העם נקהלו על הר־הזיתים, הוא המקום שנועד לאוניברסיטה העברית, וערכו חגיגה נהדרה. בחגיגה השתתפו הנציב הצבאי של ירושלים, שר־העיר, הכמרים הנוצרים והמחמדיים, הרבנים ועוד. חברי הועד נתקבלו בתרועות־רצון סוערות. ד"ר חיים ווייצמאן נאם נאום

נלהב בפני הקהל באופן רשמי לממשלה האנגלית ולגנרל אלנבי, שהסכימו את ארץ־ישראל בעד עם ישראל. דבריו הנרגשים עשו רושם עמוק על אלפי הנאספים. אחריו נאם שר־הצבא רוטשילד, בנו של „הנדיב הידוע" מפאריז. הוא הראה על התקופה החדשה, שנפתחה מעתה לפני עמנו. הנואם האחרון היה פקיד־הצבא אורמסבי גור, חבר בפארלאמנט האנגלי ובא־כח הממשלה האנגלית בועד ווייצמאן. בשם ממשלת אנגליה הביע תודה על דברי התהלות והאמרים הטובים.

בשעבירה נקבו ובירושלים נפרדו הנואמים ושבו לראות בחוגי האישי שמחות לעניניהם.

לפי הידיעות הרשמיות הראשונות, שקבל הועד הציוני הזמני בניו־יורק מאת הועד של ווייצמאן בארץ־ישראל מיום 18 באפריל, יסד הועד משרדים בירושלים ובתל־אביב, והוא מתכונן לגשת אל עצם העבודה — להניח את היסוד בשביל מדינה יהודית.

הועד נפגש לאספות עם באי־כח של ההסתדרויות שונות בארץ־ישראל, וכולן הבטיחו בלבב שלם, כי כל היסודות השונים בקרב יהודי הארץ יביאו לעזרת הועד והצלחתו.

הועד מודיע מארץ־ישראל כמו כן, כי סכומי־כסף עצומים נחוצים כדי להציל מחורבן את הפרדסנים, שלא מכרו, בסבת המלחמה, את הפירות־הדר. הראוות לזמן ארוך בשביל הפרדסנים הוא צורך תכוף ונחוץ מאד.

— שלטוני־הצבא האנגליים בארץ־ישראל עוזרים בכל כח למושבות. כך, למשל, הספיקו עגלות־משא לאכרים, כדי להביא את תפוחי־הזהב אל השוקים. בפתח־תקוה השאילו לאכרים בשביל החרישה ששים סוסי־רתמה, והמציאו די זרע בשביל נטיעה מרובה של תפוחי־אדמה.

— מר ישראל בליקינד מבקש מאתנו לפרסם את הדברים הללו:

לכל ידידי אשר התאבלו אתי יחד על האסון, אשר קרה את בני משפחתי בימי האחרונים בארץ־ישראל, אני מודיע, כי קבלתי מכתב מאת בת אחי, ימימה, הנמצאת עתה במצרים, ובין יתר הדברים היא כותבת לי:

„אבא, אמא עדינה ואשת נעמי, נעמן ואיתן ובני אחיו היו בבית האסורים בירושלים. אבא, אמא ועדינה שבו איזו ימים לפני בוא האנגלים לראשון־לציון. נעמן ואיתן נשארו שם. לקחו אותם דמשקה. את נעמן שפטו שלש פעמים לתליה ונצל... ב"ה הגיעה אלי ידיעה כי נשתחררו נעמן ואיתן והנם חפשים, חפשים לגמרי..."

— בקרב היהדות הרוסית נתגברה עתה התנועה להתישב בארץ־ישראל. אלפי יהודים ובניהם סוחרים, בעלי־מלאכת ועשירים, מתכוננים לעזוב את רוסיה וללכת אל ארץ אבותינו תיכף לגמר המלחמה. לתכלית זו נוסדה שם הסתדרות „החלוץ", שסניפיה פשטו בכל ערי ישראל. בעיר חארקוב נקראה ועידה של באי־כח עשרים ואחת ערים ושם נתכוננו ועד־מרכזי, שתפקידו לסדר הרוצים בשביל ארץ־ישראל. באודיסה נפתח בית־ספר חקלאי להתקין את החלוצים לחיי אכרים בארץ אבותינו.

— צעירי־החסידים בנויורק יצאו בקול־קורא לעורר את העם, כי יתמוך בישוב ארץ־ישראל, שנבנה ברוח דת ישראל.

— באספת־אבל גדולה, שערכו הציונים בברלין לזכר ד"ר יחיאל צ'לינוב, השתתפו רבים מחשובי היהודים וגם עסקנים מדיניים באי־כח מפלגות מן הראשונים. הנואם הראשי היה פרופיסור ואַרבּורג שצייר בדברים חמים פעלי המנוח בעד תנועת־התחיה שלנו.

אספת־אבל על מות ד"ר צ'לינוב היתה גם בלבוב. ראש־המדברים היה הרב ד"ר גוטמאן. כמה מפקידי־חיל יהודים, וכן נוצרים בעלי־צורה, השתתפו באספה.

— בברלין נערכו אספות־אבל רבות על מות מנדלי מוכר־ספרים. ביחוד הצטיינה האחת, שערכה האגודה „הפועל הצעיר" באולם „בית־הועד". המשורר ז. ש נ י א ו ר קרא את רשמיו והתעכב באריכות על ספריו ותקופת־יצירתו של הסבא. לבסוף קרא המשורר שיר קינה, שחבר על מות מנדלי.

הַתְּנוּעָה הַלְאֻמִּית

הועידה הציונית הבאה.

הועידה הבאה של ההסתדרות הציונית באמריקה תהיה בעיר פיטסבורג בימי [illegible] ביוני. [illegible] בין במספר צירים [illegible] בשאלות המדיניות והכלכליות של ארץ-ישראל. כמו כן יציע הועד הפועל של הפדרציה תכנית חדשה של ההסתדרות: במקום האגודות יסתדרו הציונים על יסוד שכונות מקומיות.

* * *

מושבה בארץ-ישראל על שם יחיאל צלינוב

הלשכה הראשית של הקרן הלאומית שלחה אלינו את הדברים הבאים:

[illegible] בארץ-ישראל מושבה לזכר המנהיג המנוח ד"ר יחיאל צלינוב. [illegible] הפחות, מיליון פראנק דרוש להקבץ במשך זמן קצר [illegible] הקרקע הנצרך.

ראוי הדבר, כי כל הציונים וכל מוקירי צלינוב, בהתאמה אל דעותיו של המנוח הגדול, אשר כל ימיו עבד במסירות-נפש למען גאולת הארץ [illegible] ישיבת הקרן הלאומית. — יטילו מכם על עצמם לשם המטרה האמורה.

[illegible] „נחלה" אחת, היינו: מאה דונאם אדמה — בסכום אלף דולאר. וכן ימצאו רבים, אשר יואילו לנדב דונאם אחד או יותר — במחיר עשרה דולארים כל אחד.

כדי לתת את היכולת ביד המוני העם לקחת חלק במפעל הקדוש הזה, החליטו מנהלי הקרן הלאומית להוציא תו-צלינוב, שיעלה יותר מן הרגיל, וכל הכנסתו תהיה מוקדשת למושבת-צלינוב.

אדמת מושבת-צלינוב, כמו כל קניני הקרן הלאומית, תשאר קנין עולם לעם ישראל. תקותנו חזקה, כי הרעיון בדבר המושבה על שם צלינוב ימצא הד וחבה בלבות עם ישראל.

* * *

המשמעת הציונית ברוסיה.

„יוד. קא. ביורא" בהאג מודיע, כי הועד המרכזי של הציונים ברוסיה קבע החלטה, המטילה חובה על כל ציוני להקדיש חודש ימים מדי שנה לטובת המפלגה. כמו כן החליט הועד לערוך שבוע של ארץ-ישראל. בשבוע הזה יצאו אל הפועל אספות-עם וקבוצי כספים בשביל ארץ-ישראל.

שׁוֹנוֹת

פרופ. הרמאן כהן.

מברלין הגיעה הידיעה, כי שם נפטר הפילוסוף היהודי הנדול פרופיסור הרמאן כהן בשנת השבעים ושש לחייו.

המנוח נולד בשנת 1842 בעיר קוסויג אשר באשכנז. הוא קבל את השכלתו בגימנאסיה של דיסו ובאוניברסיטאות של ברלין, האלה [illegible] בשנת השלשים ואחת לימי חייו נתמנה להיות פריוואט-דוצנט במחלקה הפילוסופית של האוניברסיטה שבמארבורג, ולאחר-כך העמד שם בתור פרופיסור, שזה חזיון לא-נפרץ כלל באשכנז.

הרמאן כהן היה ידוע בעולם בתור חוקר גדול בתורת קאנט [illegible] היה יהודי דתי ירא-שמים ועסק הרבה במקצוע היהדות. ידועים מחקריו בדבר הערך התרבותי-ההיסטורי של השבת, אהבת הבריות על-פי התלמוד, תורת-המוסר של היהדות ועוד. הוא היה מיסד [illegible] חכמת ישראל, שאספתה הראשונה חלה בשנת 1902.

יהי זכרו ברוך!

* * *

נשף-זכרון לשם שלום-עליכם.

ביום א', 21 באפריל, נערך נשף-אזכרה לשלום-עליכם באולם „עדיוקיישאנאל עלייענס" בניו-יורק. קהל רב מלא את האולם ועוד רבים צבאו על הבית מאין יכולת להכנס פנימה. היושב-ראש ד"ר י. ל. מאגנס קרא את הצוואה של שלום-עליכם. ראובן בריינין נאם [illegible] של הסופר המנוח הגדול. מורים ווינטשבסקי, אברהם רייזין, ה. גוטספיד, י. ד. ברקוביץ וי. גורדון הקריאו מכתביו של שלום-עליכם. החזן יוסף רוזנבלאט הזכיר את נשמתו של המנוח בתפלת „אל מלא רחמים".

* * *

חדשות ספרותיות.

— בהוצאת המוסד „שפתנו" במוסקבה מיסודו של ש. י. ווילי־קובסקי יצא, בעריכת ד"ר יוסף קלוזנר, הכרך הראשון של המאסף „שפתנו", המוקדש להרחבת הלשון ותחיתה. הכרך מכיל שמונה גליונות דפוס.

— בהוצאת „שילה", ניו-יורק, יצא „ספר מקרא לשנות הלמוד השלישית הרביעית" (?) בשם „בן-ישראל" מאת צבי שארפשטיין.

— יצאה לאור חוברת אייר של „השחרות", וזה תכנה:

א) הנשר השכול (שיר) — ד"ר מ. ולקינד; ב) קולה של אמא (ספור) — אברהם שוער; ג) החולם (שיר) — מ. פיינשטיין; ד) שמואל הירשנברג (ביוגראפיה) — א. ליפשיץ; ה) לתולדות השעשועים והמשחקים העברים — בועז ליכטמן; ו) מעשה בשני ציירים (משל) — י. מנגבום; ז) הוי שמח בחלקך (אגדה) — מ. אברמסון: [illegible] מסיפורי הצעירים. פתרון החידות.

* * *

מחיי האגודות.

— הסתדרות „אחיעבר", ניו-יורק, ערכה במוצאי-שבת, 20 באפריל, נשף לכבוד הופעת „לוח-אחיעבר". כמו כן נבחרו לועידה העברית שלשת הצירים האלה: א. ש. אורלאנס, אב. גולדברג, א. שפייזהנדלר.

אחרי הנשף נערכה סעודת-חברים לכבוד חברנו אהרן פרנקל, שהתנדב אל הגדוד העברי. נאמו: א. ש. אורלאנס, הלל בבלי, י. ד. ברקוביץ, ראובן בריינין, אב. גולדברג, ש. גולדנ־ברג, ק. וייטמאן, ש. ערדברג, א. פרנקל, ז. קוטלר, ד"ר א. ש. שווארץ, א. שפייזהנדלר, צבי שארפשטיין ועוד. שר המשקים היה דניאל פרסקי.

— לאגודת „בני עם חי", ניו-יורק, תהיה אספה מעשית במוצאי-שבת ט"ו באייר באולם 217 [illegible]. מן האספה, שתנעל בהקדם, ילכו החברים אל פתיחת הועידה העברית.

— אגודת „צעירי מפיצי שפת עבר", ברונקס, תתאסף במוצאי־שבת, מ"ו באייר, באולם 1695 רחוב וואשינגטון. על הפרק: [illegible]

הננו מברכים את ידידינו פינחס ורבקה מזיא להולדת להם בת רני בת ציון. יזכו לגדלה באושר והרחבה בארץ המולדת.

ניו־יורק.   ש. טפשטיין ורעיתו.

ברכת מזל טוב כפולת־שמונה לחברי העברי מארץ העברים פינחס מזיא במאנטשסטר, נ. ה. להולדת בתו בכירתו רני בת ציון. יהי רצון וכו' וכו'.

ניו־יורק.   דניאל פרסקי.

הועידה העברית

השנתית השניה של

הסתדרות העברית באמריקה

תפתח במוצאי שבת, 27 לאפריל, 1918

באספה פומבית באולם בית הספר המכני לנערות

Second Avenue and 15th Street, New York

ותמשך בימי ט"ז, י"ז אייר, (28, 29 לאפריל) באולם בית ציון דהרלם

226 לענוקס עוועניו

כל האגודות העבריות והציוניות, המוסדות העבריים והלאומיים מתבקשים לבחר בציריהם ולשלוח את שמותיהם אל לשכת ההסתדרות.

כל אגודה עברית המשלמת מס בעד עשרה חברים שולחת ציר אחד לועידה; זו המשלמת מס בעד 25 חברים — שני צירים, ואחר כך ציר אחד לכל 25 חברים נוספים. כל אגודה ציונית או לאומית ששלמה מס שנתי להסתדרות העברית בסך לא פחות מחמשה דולרים, בוחרת בציר אחד אל הועידה. כל מוסד עברי חנוכי יכל לשלוח ציר אחד. בעד כל ציר צריך לשלם דולר אחד.

כתובת ההסתדרות העברית:

HISTADRUTH IVRITH

44 East 23rd Street — 4th Floor — New York City

אל קוראי „התורן".

הנהלת „התורן" קובעת את חדשי ניסן ואייר לעבודה של רכישת חותמים חדשים לעתוננו. בעבודתה זו רוצה ההנהלה לשתף אליה את כל אלה מקוראי „התורן", שהפצנו חפצם ומטרתנו מטרתם: להרבות את מספר קוראי עברית באמריקה ולעשות את הספרות העברית שכיחה ומצויה בכל בית־ישראל, אשר לשוננו הלאומית אינה זרה לו. פונים אנחנו איפוא לכל קוראינו הנאמנים להיות לנו לעזר בעבודת הפצת „התורן" בין מכיריהם היודעים עברים ולהרבות את מספר חותמיו במשך שני החדשים האמורים עד היכן שידם מגעת. ולאות הכרת־טובה לאלה, אשר יואילו לקבל עליהם את הטורח הזה, אנו קובעים **פרס־חנם לזכרון** לכל אחד מקוראינו, אשר ימציא לנו במשך הזמן הנזכר חמשה חותמים חדשים. הפרס הוא אחד משני הספרים העברים האלה:

א) **„לוח אחיעבר"**, מאסף ספרותי, בן 450 עמודים, שמחירו $1.50;

ב) **כתבי ראובן בריינין**, כרך א (ספורים, ציורים ורשימות, עם תמונת המחבר בצירוף מבוא), שמחירו $1.50.

כל מי שימציא לנו במשך חדשי ניסן ואייר חמשה חותמים ינתן לו חנם אחד משני הספרים האלה, לפי בחירתו. הממציא עשרה חותמים — יקבל את שני הספרים חנם.

מקוים אנו, כי קוראינו הנאמנים, אשר הביעו כמה פעמים את חבתם ל„התורן" במכתביהם אלינו, יקבלו עליהם ברצון לעשות גם דבר ממשי לתועלתו ולבסוסו לימים הבאים, והיו ספרי־הפרס בידיהם למזכרת, כי השתתפו אף הם אתנו השתתפות מעשית ביצירת בימה עברית ספרותית באמריקה.

הנהלת „התורן".